

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ніна РЖЕВСЬКА

«___» грудня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО РІВНЯ МАГІСТР
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 054 «СОЦІОЛОГІЯ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СОЦІОЛОГІЯ»

Тема: **«Насильство в сім'ї як соціальний феномен сучасного
суспільства»**

Виконавець: здобувач вищої освіти групи С – 214М Лазько Діана
Валентинівна

Керівник: доктор філософських та юридичних наук, професор Недюха Микола
Петрович

КИЇВ 2023

РЕФЕРАТ

Магістерська робота містить: 85 сторінок, 7 таблиць, 5 рисунків, 55 посилань на літературні джерела.

Об'єкт дослідження: насильство в сім'ї як соціальний феномен сучасного суспільства..

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити системні засади запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: діалектичного, історичного, моделювання, формально-логічного, порівняльно-правового; аналітико-синтетичного, метод аналізу письмових документів та статистичних даних, контент-аналіз.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються наступні завдання:

- 1) здійснити аналіз теоретико-концептуальних засад дослідження насильства в сім'ї;
- 2) проаналізувати діяльність суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї;
- 3) за результатами соціологічного дослідження визначити детектори поточного стану запобігання та протидії насильству в сім'ї;
- 4) окреслити потенціал соціологічної науки щодо системного забезпечення напряму запобігання та протидії насильству в сім'ї.

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-концептуальні засади насильства в сім'ї, зокрема, його соціально-психологічні чинники та державну політику України щодо запобігання та протидії даному явищу. У процесі роботи було досліджено системні засади запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Ключові слова: домашнє насильство, суб'єкти соціальної роботи, ідентифікація постраждалих, запобігання, протидія.

ABSTRACT

The master's thesis delves into the complex issue of violence within families, exploring its theoretical underpinnings and practical applications. With 85 pages, 7 tables, 5 figures, and 55 references to literary sources, this research provides a comprehensive analysis.

The primary focus is on understanding violence in the family as a significant social phenomenon in modern society. The research aims to theoretically justify and experimentally investigate systemic approaches to preventing and addressing this form of violence.

Drawing on a wide array of scientific methods including dialectical, historical, modeling, formal-logical, and comparative-legal methodologies, as well as analytical tools such as content analysis, this study addresses several key objectives:

- 1) analyzing the theoretical and conceptual foundations of family violence;
- 2) evaluating the roles and activities of social work entities in preventing and addressing family violence;
- 3) utilizing sociological research outcomes to identify indicators assessing the current status of prevention and countermeasures against family violence;
- 4) exploring the potential of sociological science in systematically supporting prevention and counteraction efforts against family violence.

The thesis deeply examines the socio-psychological factors contributing to family violence and scrutinizes Ukraine's policies concerning its prevention and mitigation. Moreover, it sheds light on systemic principles instrumental in preventing and addressing instances of violence within families.

The keywords encapsulating this research are: domestic violence, social work entities, victim identification, prevention, and counteraction.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І	8
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження насильства в сім'ї як соціального феномену	8
1.2. Соціально-психологічні чинники насильства в сім'ї.....	16
1.3. Державна політика України щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї.....	25
Висновки до розділу 1	45
РОЗДІЛ 2 СИСТЕМНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І	46
2.1. Діяльність суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї (за результатами роботи Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради).....	46
2.2. Соціологічні детектори поточного стану запобігання та протидії насильству в сім'ї.....	53
2.3. Системне забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії насильству в сім'ї (потенціал соціологічної науки).....	65
Висновки до розділу 2	73
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. Насильство в сім'ї – це справжня міждисциплінарна проблема сучасного суспільства, яка зачіпає систему охорона здоров'я, право, психологію, педагогіку та соціологію. На сьогодні все більше уваги приділяється розвитку якісної системи запобігання та протидії домашньому насильству, адже наслідки для кожного, хто є постраждалим від даного явища – досить складні: від психотравми до заповідання тяжких тілесних ушкоджень чи смерті. Дане явище становить небезпеку для функціонування інституту сім'ї, адже вчинення насильства нівелює конституційні положення, права та свободи людини та громадянина, що, як наслідок, провокує напругу у всьому суспільстві.

Протягом 8 місяців 2023 року до органів Національної поліції надійшло 192 189 звернень по домашньому насильству. Для порівняння, за весь 2022 рік обліковано 251 829 таких звернень. Неважко зрозуміти, що на сьогоднішній день спостерігається тенденція до збільшення випадків вчинення насильства в сім'ях, тому вдосконалення системного забезпечення якісного реагування на такі інциденти являється пріоритетним завданням державної політики.

Варто зазначити, що в 2022 році Україні ратифікувала Стамбульську конвенцію, що дає можливість розробити якісний механізм ідентифікації, захисту осіб, постраждалих від насильства в сім'ї шляхом налагодження міжсекторальної взаємодії всіх суб'єктів, причетних до реалізації заходів із запобігання та протидії даному явищу на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Проблема насильства дітей в сім'ї досліджується багатьма вченими, зокрема: Л. Аларконом, Л. Заїді, Д. Кнутсоном, Д. Дейвсом та Д. Фраулі, Л. Уолкер, Н. Беджеротом, К. Мілютіною, А. Благою, В. Яловською, І. Краснолобовою, О. Бондаренко, С. Білосорочко, Ю. Антоняк, С. Сулімовою, І. Трохимом, Г. Федьковичем, О. Тунтулою, О. Кочемировською, Т. Марценюк О. Харченко та іншими. Однак, незважаючи на те, що проблемі було присвячено багато робіт, є певні моменти, які потребують більш глибокого

вивчення, наприклад вдосконалення діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї після ратифікації Стамбульської конвенції, системне забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Об'єктом дослідження є насильство в сім'ї як соціальний феномен сучасного суспільства.

Предметом дослідження є системні засади запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити системні засади запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію наступних дослідницьких завдань:

- 1) здійснити аналіз теоретико-концептуальних засад дослідження насильства в сім'ї;
- 2) проаналізувати діяльність суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї;
- 3) за результатами соціологічного дослідження визначити детектори поточного стану запобігання та протидії насильству в сім'ї;
- 4) окреслити потенціал соціологічної науки щодо системного забезпечення наряду запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: діалектичного, історичного, моделювання, формально-логічного, порівняльно-правового; аналітико-синтетичного, метод аналізу письмових документів та статистичних даних, контент-аналіз.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що досліджено теоретико-концептуальні засади запобігання та протидії насильству в сім'ї, визначено детектори поточного стану проблеми та потенціал соціологічної науки в розвитку системного забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Отриманні результати дослідження можуть бути використані фахівцями в галузі соціології, психології та соціальної роботи для поглиблення знань і подальших досліджень насильства в сім'ї, як проблеми сучасного суспільства.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, узагальнюючих висновків, списку використаних джерел та додатків.

Основний зміст роботи викладено на 75 сторінках. Загальний обсяг роботи – 85 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження насильства в сім'ї як соціального феномену

Історично ставлення суспільства та держави до насильства в сім'ї постійно змінювалося. Раніше багато видів насильства у побуті були фактично узаконеними, держава, сповідуючи формальний принцип невтручання у сімейні справи, наділяла таким чином сімейних кривдників широкими владними повноваженнями щодо інших членів сім'ї.

У лондонській поліції на початку 20 століття зважали на таке правило: «чоловік сварливої дружини має право побити її вдома за умови, що палиця, яку він використовує, не буде товщою великого пальця його руки». В Америці 1824 року в деяких штатах закон офіційно звільнив чоловіків від відповідальності за помірне фізичне покарання дружини у випадках «крайньої необхідності» [1]. В Україні ж крилатий вислів «жінка не бита, як коса не клепана» все ще є актуальним в деяких регіонах, не дивлячись на те, що законодавством криміналізовано поняття «домашнього насильства».

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» існує 4 форми даного явища:

- фізичне;
- психологічне;
- економічне;
- сексуальне.

Детальніше розглянемо кожен вид.

Економічним є насильство, що полягає в контролі над фінансами, ресурсами або можливостями людини з метою підкорення, контролю чи знущання. Це може мати серйозні наслідки для жертви, включаючи відчуття безпорадності, залежності від насильника та психологічні та фізичні травми [1];

Психологічне насильство проявляється у формі словесних образ, погроз, принижень, переслідувань, залякувань, інших діянь, що обмежують волевиявлення особи, контроль репродуктивної сфери. Такі дії або бездіяльність викликають у постраждалих осіб страх за власну безпеку чи безпеку близьких людей, спричиняють емоційну невпевненість, нездатність себе захищати, завдають шкоду психічному здоров'ю постраждалих [1].

Сексуальне насильство включає будь-які непорозуміння стосовно сексуальних дій, які вчиняються без згоди особи, будь то доросла людина чи дитина. Це може охоплювати широкий спектр дій, від непроханих дотиків та примусових сексуальних актів до будь-яких сексуальних дій, які вчиняються в присутності дитини.

Фізичне насильство може бути виявлено в широкому спектрі дій, починаючи від менших агресивних дій, таких як ляпаси, щипання чи стусани до серйозних випадків, таких як побиття, нанесення тілесних ушкоджень, незаконне позбавлення волі та навіть смертельні наслідки.

Фізичне насильство має серйозні наслідки для жертви, не лише у фізичному плані, але й у психологічному. Воно порушує безпеку, може призвести до травм та створює відчуття страху й безпорадності.[1].

За визначенням статті 1 прийнятої ГА ООН Декларації про усунення насильства проти жінок, насильство стосовно жінок (англ. Violence against women) – це «будь-який акт насильства за ознакою статі, що завдає або може завдати фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждання жінкам, включаючи погрози здійснення таких актів, примус чи свавільне обмеження свободи, незалежно від того, відбувається це в суспільному чи особистому житті» [3]. Це насильство, що ґрунтується на статевій приналежності, і воно може приймати різноманітні форми, такі як фізичні, сексуальні чи психологічні дії, спрямовані на жінок. Воно може включати загрози, примусове обмеження свободи та інші дії, які завдають шкоди або призводять до страждання.

Гендерне насильство є серйозною проблемою, яка вимагає уваги та дій для захисту прав жінок та забезпечення їхньої безпеки та гідності як у суспільному, так і у приватному житті. Це потребує розуміння, освіти, протидії та підтримки жінок, щоб забезпечити їм безпеку та права на повноцінне життя.

В багатьох суспільствах, включаючи українське, існує недостатня свідомість про негативні наслідки та неприпустимість насильства в родині. Часто це призводить до того, що жертви насильства у сім'ї можуть не звертатися за допомогою до відповідних органів чи не шукають підтримки через соціальну норму або страх перед подальшим насильством.

Невизнання насильства в родині як протиправної дії та вважання його нормою може призвести до небезпечних наслідків, у тому числі до продовження насильства та погіршення стану жертв. Необхідно широко інформувати громадськість про цілісний погляд на насильство, про його неприпустимість та про наявні ресурси для допомоги жертвам.

Розбудова свідомого підходу до проблеми, підвищення освіченості та надання підтримки для жертв насильства у родині є важливими кроками для подолання цієї проблеми. Також важливо покращити законодавство та його виконання, щоб забезпечити захист жертв та покарання насильників [31, с. 82].

Часто певні форми насильства в сім'ї вважаються менш серйозними чи навіть прийнятними у певних культурних чи соціальних середовищах. Навіть якщо більшість громадян визнає фізичне насильство (таке як побиття, зґвалтування, сексуальне рабство) як протиправне, важливо також усвідомлювати, що психологічне та економічне насильство, хоча і не завдають фізичних травм, можуть мати серйозні наслідки для жертв [34]..

Культурні переконання, що насильство може мати "виховний" характер у сім'ї, абсолютно необґрунтовані та неприпустимі. Насильство будь-якої форми не тільки порушує права людини, а й може мати довготривалі негативні ефекти на фізичне та психологічне здоров'я жертви. Для зміни таких уявлень і вирішення проблеми необхідна системна робота: від освіти і інформаційних кампаній до зміни законодавства та активної підтримки жертв. Важливо

активно виступати проти будь-яких форм насильства в сім'ї та надавати підтримку тим, хто стикається з цією проблемою [14; с. 5-10]..

Факторами неблагополуччя родини, що можуть стати причинами домашнього насильства є:

1) Сімейні стресори можуть знаходитися на різних рівнях: від мікростресорів, таких як фінансові труднощі чи погані умови проживання, до макростресорів, які включають травматичні події чи життєві кризи. Ці стресори можуть створювати напругу в сімейній динаміці та сприяти конфліктам.

2) Сімейні труднощі можуть виникати під час переходних моментів, таких як розлучення, зміна місця проживання, проблеми здоров'я членів сім'ї. Це може сприяти підвищеному рівню напруги та конфліктів.

3) Сімейна криза може виникати, коли сім'я не в змозі адаптуватися до змін у сімейній системі та вимагає зміни у стосунках між її членами. Це може призвести до розпаду звичних структур і сприяти розвитку конфліктів.

4) Зловживання алкоголем, наркотиками чи психічні захворювання можуть також сприяти насильству в сім'ї через зміну поведінки, викликану цими факторами [35; 31].

Патерни циклу насильства різні, але завжди повторюються, нарощуючи силу й частоту. Описуючи тему домашнього насильства, варто звертати увагу на сутність даного явища, особливості його динамічних процесів та форм. Насильство є явищем, яке виникає з людської діяльності. Воно відбувається за певних умов, характеризується циклічністю, що має як ознаки, які легко помітити, так і невидимі для сторонні людей.

Зі слів Леонор Уолкер, етапність процесу насильства можна охарактеризувати як його циклічність та здатність до повторення – насправді, це є досить типовим механізмом виразу агресивності. На певному етапі, емоційна напруга між членами родини зростає, потім гнів вибухає, часто саме з насильницькими діями. Після таких спалахів кривдник може відчувати каяття, стає підкреслено запобігливим, навіть ніжним. Далі іде період

благополуччя, спокій, але напруга знову зростатиме, неминуче спричиняючи новий спалах [54].

Витоки насильства в українських родинах криються в умовах, що склалися та закріпилися історично в патріархальному укладі в процесі становлення інституту сім'ї. Патріархальний уклад традиційно підвищує роль чоловіка і ставить жінку в підлегле становище спочатку по відношенню до батька, потім – до чоловіка. Лідерство чоловіка в родині являлось наслідком концентрації в його руках статку та влади. Такий тип родини характеризувався багатолінійністю, багатопоколінністю, багатодітністю. Жінка залежала від чоловіка, а молодші члени сім'ї – від старших. Саае в такому вигляді функціонували всі традиційні сімейні моделі.

На сьогодні насильство в сім'ї над жінками відображає дисгармонію між чоловічою та жіночою статтю, що існує в суспільстві. Її гострота є доказом нездорової соціально-моральної обстановки в країні, неможливості жінок в повній мірі відчувати себе захищеними і вільними. Але проблема домашнього насильства, як не дивно, є дуже делікатною, про неї стараються змовчувати, хоча в Україні досить важко знайти жінку, яка б хоча раз в житті не піддавалась грубості, психологічному тиску, фінансовому шантажу чи наненсенню фізичних ушкоджень.

У вітчизняній науці дослідження домашнього насильства, як правило, зводилось тільки до розгляду фізичного насильства (згідно кримінального законодавства). Про багатоаспектність цього соціального явища, яке проявляється в різних формах, згадувалось тільки в контексті зв'язку з вищезгаданим фізичним насильством.

Витоки, що підтримують домашнє насильство, кореняться в звичаях громади, в системі норм та правил, в яких вказані правила поведінки для жінок та чоловіків. Суспільство підтримує та нагороджує тих, хто дотримується цих правил, і карає за їх ігнорування.

Зі слів Г. Г. Сілласте, домашнє насильство стало масовим, універсальним, стосується різних майнових, професійних прошарків

населення: від дуже заможних до зубожілих, від родини педагога до сім'ї прибиральниці. Найбільш поширеними причинами домашнього насильства є: різке погіршення умов проживання сім'ї, втрата роботи годувальниками, духовна агресія і тяжка морально-психологічна атмосфера в сім'ї; сварки в родині, неухважність до дітей, алкоголізм та наркоманія батьків [11; с. 15].

Ще однією, не менш важливою причиною домашнього насильства є соціальний статус індивіда і життєві обставини. З однієї сторони, статус може не дозволяти індивідам самоствердитись в своїх ролях певним чином, а з іншої – навпаки, провокує демонстрацію своєї сили і влади над іншою людиною, що не володіє таким статусом.

Головною ціллю будь-якого насильства є отримання влади над іншою людиною, психологічне насильство в дуже близьких стосунках – це один із способів керувати життям партнера. Становище чоловіка в якості єдиного годувальника дуже часто призводило до зловживання ним своїм положенням, яке супроводжувалось пригніченням більш слабих жінок та дітей, позбавленню їх прав на свою точку зору, самостійне рішення і незалежність, а також застосування психологічних погроз і фізичної сили.

Соціальна позиція чоловіка в сім'ї на сьогоднішній день відходить на другий план, так як жінка вже може забезпечити себе та дитину, як наслідок вона більше не готова терпіти чоловіка-тирана, а інколи, і сама стає такою.

На думку деяких авторів, в сучасному суспільстві члени подружжя більш націлені на кар'єру, самовдосконалення, освіту, вважаючи, що сім'я – це щось вторинне, і людей, які дотримуються такої точки зору – все більше.

Відсутність поваги до свого ближнього породжує насильство. Воно відбувається як в дошлюбних відносинах, так в самій родині. В ситуації, коли пара не перебуває в шлюбі, але довгий час проживає разом, також насильство може мати місце.

Дійсно, гендерні стереотипи в сучасному суспільстві продовжують впливати на всі сторони сімейного життя. На основі стереотипів зачасту складається стиль взаємовідносин сімейної пари, дітей і інших членів сім'ї. Під

дією гендерних стереотипів здійснюється «особливе» виховання хлопчиків та дівчат. До дівчаток завжди пред'являються більш жорсткі правила у відношенні поведінки, зовнішнього вигляду і т.д. При соціалізації хлопчиків акцент робиться на вольові якості характеру, фізичної сили, заохочуються лідерство і, навіть, агресивність. За допомогою існуючих в суспільстві гендерних стереотипів відбувається і розподіл ролей та функцій в сім'ї. Традиційно чоловік виконує такі ролі, як управління, забезпечення родини, захист. Жінка ж є більше орієнтованою на рішення побутових питань, виховання дітей та інші домашні питання [17].

Однак, зі зміною положення жінки в суспільстві ми можемо спостерігати інші форми розподілу ролей і стилю взаємовідносин в сім'ї. Культура спілкування міняється зі світоглядом чоловіка, а це означає, що і відношення один до одного також видозмінюються. Чоловік наразі відходить на «другий план», жінка сама в стані забезпечити себе та дитину. Як наслідок в кожній третій сім'ї діти ростуть без батька.

Можна стверджувати, що більшість проблем, з якими стикаються чоловіки та жінки в своїх взаємовідносинах, засновані на факті, що чоловіки та жінки абсолютно різні. Емоційні, психічні і фізичні відмінності настільки великі, що якщо не прикладати зусиль, дуже важко досягти взаєморозуміння між ними. При цьому потрібна мати на увазі, що, не дивлячись на те, що чоловік та жінка мають відмінності один з одним, вони тим не менш, являються рівними суб'єктами громади, володіють однаковими правами та свободами. Однак, на справі чоловіки є більш фізично сильними, тому діють по принципу «хто сильніше – той правий», тим самим дискредитуючи конституційні права жінок. Разом з тим, чоловік, що відчуває свою неповноцінність в родині, не готовий миритися з таим положенням справ і намагається компенсувати таке положення справ агресивністю, насильством, виплескуючи свій гнів на близьких їм людей.

Дуже часто жертва може проникнутись емпатією до агресора, оскільки йому також близькі людські страхи та слабкості. Таке явище отримало назву стокгольмський синдром.

Стокгольмський синдром – термін, що описує несвідому захисну реакцію, яка розвивається у відповідь на насильство певного виду. Його сутність полягає у формуванні симпатії і патологічної прив’язаності жертви до агресора. Авторство терміну приписують криміналісту Нільсу Біджероту (Nils Bejerot), який ввів його під час аналізу ситуації, що виникла у Стокгольмі під час захоплення заручників у серпні 1973 року.

Стокгольмський синдром - це симпатія жертви до кривдника. З погляду біології людини, це явище пояснюється тим, що воно дозволяє вижити – людина таким чином підлаштовується під ситуацію, виявляє свій послух, сподіваючись, що в цьому випадку агресор буде до неї більш поблажливий [35].

Це важлива точка зору на взаємовідносини, де насильство часто починається з побутових ситуацій, і воно може привести до виникнення стокгольмського синдрому в середовищі, де домінує насильство. Стокгольмський синдром, коли жертва починає співчувати та виправдовувати свого насильника, може виникати не лише у ситуаціях заручництва у терористів, а й у стосунках, де одна особа систематично зловживає іншою.

Цей феномен може бути особливо шкідливим в домашніх умовах, де одна зі сторін використовує насильство чи психологічний тиск. Звикання до такої поведінки може призвести до того, що жертва почне раціоналізувати та виправдовувати дії насильника, намагаючись зберегти свою психічну стійкість та вижити у відносинах, що їй стають загрозованими.

Це нагадує про те, що насильство та його психологічні наслідки можуть бути багатогранними й проникнутими в різні аспекти життя, і важливо розуміти, що насильство в будь-якій формі є неприпустимим. Підтримка та доступ до ресурсів для жертв є важливими для того, щоб вони мали можливість вийти з таких стосунків та знайти безпеку й захист. До

стокгольмського синдрому особливо схильні люди, які росли і існували в обставинах, де насильство було нормою. До того ж серед великої кількості агресії діти можуть запам'ятовувати рідкісні світлі моменти, коли, наприклад, батьки раптом за щось їх похвалили. На тлі жорстокого поводження такі ситуації сприйматимуться дитиною особливо яскраво, і саме вони можуть служити їй виправданням батьків.

Отже, виходячи з вищевказаного, можемо зробити таке визначення складних життєвих обставин, спричинених домашнім насильством – це обставини, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особистості, право на особисту недоторканість, право на свободу думки та вираження поглядів, та взагалі право на повноцінне життя особи, виражаються у формі довготривалого, циклічного насильства одного члена родини над іншим та наслідки яких жертва не може подолати самотійно.

Можемо зробити висновок, що на превеликий жаль насильством в родині звикли вважати самі нанесення фізичних побоїв, тілесних ушкоджень, брутальне поводження, але для багатьох постраждалих і це не є приводом звернутись за допомогою. На насильство психологічного і економічного характеру взагалі мало хто звертає увагу, а воно є не менш тяжким і принижуючим людську гідність, аніж фізичне. Причин виникнення насильницької поведінки досить багато: економічні, психологічні, соціальні, фізіологічні – кожна з них окремо, або поєднання декількох стає рушійною силою спричинення шкоди чоловіком своїй дружині.

1.2. Соціально-психологічні чинники насильства в сім'ї

Проблема домашнього насильства на сьогоднішній день стає однією з найбільш глибоких та актуальних, вона має не тільки психологічний, але і соціальний, медичний та юридичний аспекти. Насильство по своїм наслідкам відноситься до найбільш тяжких психологічних травм. Порушення, які виникають в результаті насильства, торкаються всіх рівнів функціонування

людини: пізнавальної сфери, апетиту, сну, приводять до стійких змін особистості. Домашнє насильство – це ситуація, коли одна людина контролює або намагається контролювати поведінку і почуття іншого члена родини. Домашнє насильство – це повторюваний з постійним посиленням частоти цикл фізичного, словесного, духовного, економічного приниження з ціллю контролю, залякування, газлайтингу.

Насильство – це не тільки дії, за допомогою яких домагаються влади над кимось, породжуючи почуття напруженості і страху, це є контроль над поведінкою, думками і почуттями іншої людини, бажання повністю подавити її волю і свободу. Жертви домашнього насильства отримують не тільки фізичні травми, а і психологічні – це має більш довготривалі та складні наслідки для психіки людини. Більш детально розглянемо психологічні особливості жінок, постраждалих внаслідок різних видів домашнього насильства.

За даними ГО «Ла-Страда», до найпоширеніших видів насильницьких дій проти жінок відносять фізичне насильство, від якого страждають до 95% постраждалих, які звернулися до шелтерів [7]. Ці дані вказують на те, як фізичне насильство може серйозно впливати на жінок, які опиняються у цих страшних ситуаціях. Насильство може мати глибокі наслідки не лише на фізичне, але й на психічне здоров'я.

Серед основних наслідків фізичного насильства для жінок, які звертаються до шелтерів, зазначають такі:

депресія: психологічний стан, що характеризується втратою інтересу до світу, смутком, втомою, низьким настроєм і може впливати на їхню загальну якість життя;

замкнутість: відчуття відсутності підтримки та безпеки може призвести до уникнення контактів з навколишнім світом;

високий рівень тривожності та страхів: життя в стані тривожності, страхів перед негативними ситуаціями або особами, що може призвести до психологічного стану постійної напруги та побоювань;

зниження рівня самооцінки: постійне насильство може знизити віру у власні можливості та цінність себе як особистості.

Сексуальне насильство, як правило, включає як фізичне, і психологічне насильство і особливо травмує жертву [8; 14]. Психологічними наслідками сексуального насильства є такі чинники:

- зниження самооцінки;
- почуття ізоляції, втраченості, зради та нездатність впоратися з ситуацією;
- туга та депресивні стани;
- нічні кошмари та спогади;
- зловживання алкоголем;
- схильність до вживання наркотиків;
- підвищуються дратівливість та ймовірність психоемоційних зривів, схильність до суїциду тощо [8].

У дослідженнях К. Б. Левченко про роль психологічного насильства у розвитку межової особистісної структури зазначається, що психологічне насильство порівняно з фізичним насильством, у вигляді жорстокого поводження, тілесних покарань чи сексуальних посягань здається «нешкідливим», але це лише суб'єктивний погляд. Потрапляючи в замкнене коло домашнього насильства, у яких би формах воно себе не виявляло, особистісний розвиток зазнає значних обмежень, протистояти яким виявляється непросто [7].

Сьогодні багато вчених висловлюють припущення, що більшість труднощів, що виникають у жертв домашнього насильства, пов'язана саме з психологічним насильством, що присутнє, як складова частина, у всіх інших видах насильства. Веселовська М. зазначає, що психологічне насильство сприяє прояву всього спектру насильницького прояву щодо жінки з боку чоловіка чи партнера [10].

Д. Джилліген наголошував, що психологічне знущання є центральною ланкою всіх форм домашнього насильства. Саме цей вид насильства

відповідає за спотворення сприйняття себе, інших і світу, які лежать в основі психологічних складностей, що спостерігаються у жертв насильства [12].

При дослідженні особливостей емоційної сфери жінок-жертв домашнього насильства Дмитренко М. І. встановила, що переживання насильства жінкою пов'язані з деформацією емоційної сфери. Виявлено, що у випадках переживання економічного, фізичного видів насильства та особливо при психологічному (приниження, погрози, критика) з боку чоловіка – у жінки спостерігається неймовірно високе перевищення норми показників соціальної емоційності та тривожності (ситуативної та конструктивної). Будь-який вид насильства, як правило, актуалізує весь спектр переживань (страх, самотність, вина) [15].

О. Плахотнік зазначає, що у жертв домашнього насильства можуть виникати такі емоційні переживання: безсилля, безпорадність, страх, роздратування, вина, збентеження, сором, сумніви щодо розсудливості, почуття втрати, любов, заціпеніння, амбівалентність, емоційна та економічна залежність, ізоляція, фрустрація, батьківські турботи [20].

Для «жертв» насильства особливо характерною є заборона на прояв емоцій. Це стосується не тільки негативних емоцій, а й позитивних переживань, виявляти які, на їхню думку, по-перше, «не пристойно», по-друге, згодом їх стає так мало, що вони взагалі не помічаються жінкою. У клінічній практиці добре відомо: неодмінні наслідки витіснення почуттів – різноманітні особистісні та соматичні розлади [3].

Симптоми, які спостерігаються у людей, які переживали насильство в сім'ї, відповідають симптомам посттравматичного стресового розладу [11; 17; 23].

Травматичні та посттравматичні стресові порушення супроводжуються погіршенням функціонального стану людини, виникненням негативних емоцій та сильних переживань, але не зводяться лише до емоційних феноменів, а і відбиваються у мотиваційних, когнітивних, вольових та інших компонентах особистості [23].

У роботі Т. Марценюк виділяє такі особистісні особливості жінок, які постраждали від домашнього насильства: самообмеження, відчуження, негативізм, відмовляються від висловлювання своєї позиції. Серед типів психологічних захистів, найчастіше використовуються: витіснення бажань, що не відповідають моралі та ідеалам суспільства; проекція якостей, що відкидаються на обвинуваченого чоловіка. Виділено страх вираження потреби у ніжності, у визнанні, що проявляється симптомами демонстративності. Виявлено тенденції до самопожертви, які супроводжуються прихильністю до агресора, болісно вираженою інертністю [24].

Багато авторів вказують на те, що наявність прихильності між жертвою та агресором у разі домашнього насильства має патогенне значення, тому що в цьому випадку дії агресора набувають для жертви глибоко деструктивного особистісного значення [31; 35].

Жінки, які переживають насильство, зазначає Я. І. Бордіян, відчувають внутрішній конфлікт між прихильністю і бажанням незалежності (звуження «Я» та розширення «Я»), який посилюється психологічними та фізичними травмами насильства. В результаті чого жінка відчуває стан самотності, пасивності і важко переносить страждання у відносинах із зовнішнім світом [31].

Сучасною наукою досліджено фактори, що впливають на зміну особистості в ситуації домашнього насильства та типи її переживання [13]. А саме:

- 1) сам характер здійснюваного насильства (вид та форма насильства, його тривалість, інтенсивність);
- 2) особистісні особливості, сформовані раніше під впливом відносин у батьківській родині;
- 3) соціокультурні стереотипи відношення до домашнього насильства;
- 4) внутрішня позиція та ступінь особистісної активності.

Виходячи з аналізу відмінностей у вираженості перелічених вище факторів, Ромек В. Г. виділяє три типи переживання ситуації насильства:

1. Активне прагнення до подолання.
2. Прагнення уникнення осуду.
3. Переживання втрати власних ресурсів [36].

Для жінок, які стали жертвами домашнього насильства характерні: низька самооцінка, неправильне представлення про справжню родину, про роль жінки в суспільстві, відчуття провини та виправдовування кривдника, психічна напруга і т.д. Тому робота з даною категорією клієнтів має багато особливостей, адже потрібно враховувати і психологічний і соматичний стан жінок.

Окреслення глибини проблеми насильства чоловіка над дружиною, його вплив на життя постраждалої раніше спрямовувалось на фізичні аспекти. Розглядалися ці проблеми крізь призму психосоціальних наслідків для особистості жертви, і, відповідно, спрямовувались на пошук нових перспектив у її вирішенні.

Загалом, під насильством розуміють ситуації, де одна сторона використовує зовнішній примус чи загрозу для того, щоб контролювати іншу сторону, порушуючи її права, вільності та безпеку. Ця дефініція охоплює різні форми насильства, включаючи фізичне, психологічне, економічне та сексуальне насильство, а також насильство в сім'ї, на робочому місці, у суспільстві та політичне насильство [39].

Домашнє насильство має глибокі корені застарілого гніту, заснованого на міжстатевому, економічному або фізичному домінуванні у сімейних відносинах. Таке насильство вчиняється з наміром завдати прямої чи непрямой шкоди іншій людині, вплинути на її поведінку та пов'язане із нанесенням матеріальної чи моральної шкоди [28].

У Радянському Союзі було досить багато причин недостатньої розробки шляхів протидії даному явищу, які на жаль, і на сьогодні залишаються актуальними для українського суспільства, серед них можна виділити такі:

- 1) ідеалізованість радянської родини;

2) обмеженість досліджень комплексу правопорушень насильства в родинях через перестороги втручання у приватне життя, що ототожнювалось із сімейним інститутом;

3) держава не мала потреби застосовувати додаткові примусові заходи юридичної відповідальності щодо насильства, оскільки радянська сім'я не підлягала контролю;

4) питання сімейних відносин у слов'янській ментальності було закритим для суспільного нагляду та втручання («б'є, значить любить») [27, с. 18].

Існують певні особливості психологічної роботи з людьми, які постраждали від домашнього насильства.

Важливою частиною роботи психологів, які працюють з жертвами насильства, є усвідомлення власних переконань, ставлення та уявлень щодо причин насильства та відповідальності за нього. Це може включати розуміння того, як психолог реагує на ситуації насильства та їхні наслідки, а також ставлення до жертв та їхньої відповідальності за власну ситуацію.

Соціальні уявлення про вину жертв у вчиненні насильства можуть ускладнити роботу психолога та призвести до стигматизації жертв. Психологам необхідно мати чітке розуміння та навички роботи з підсвідомими переконаннями суспільства, щоб надати адекватну підтримку та допомогу жертвам насильства.

Підготовка волонтерів, які працюють на гарячих лініях телефонів довіри, а також професійних психологів, є важливою для надання ефективної психологічної допомоги жертвам насильства. Це допомагає забезпечити адекватну та професійну підтримку для тих, хто потребує допомоги у важких ситуаціях.

Надання психологічної допомоги жертвам насильства враховує вплив негативних факторів оточуючого середовища на психічне здоров'я, що може призводити до різних психологічних порушень. Розуміння цих аспектів

дозволяє психологам ефективно підтримувати жертв та сприяти їхньому психологічному відновленню.

Аналізуючи роботи Л. Заїди, ми виявили ряд найважливіших якостей жінок, які впливають на підтримку ситуації насильства.

1. Занижена самооцінка, недооцінювання своїх можливостей. Кривдник вселяє і підтримує в жінці переконання в її некомпетентності та відповідальності за насильство, яке чиниться над нею.

2. Залежність. Жінка не відчуває бажання уникнути агресора і навіть іноді, на наш погляд, виявляє в цьому сенсі мазохістські тенденції. Вона часто визначає свою особистість через відносини з іншими – головним чином через відносини зі своїм партнером. У залежно може бути і економічна грань, що психолог не повинен забувати.

3. Дефіцит комунікативних навичок. Жінки, які зазнають домашнього насильства в особистих відносинах, не мають навичок продуктивних взаємин. Звідси невміння керувати своїм гнівом, нерозуміння своїх потреб та способів їх задоволення, незнання, як вирішувати конфлікти. Ці жінки позбавлені чіткого відчуття своїх психологічних, фізичних кордонів. Вони або дуже швидко починають довіряти людям, або зовсім не довіряють.

4. Ізоляція. Жінка-жертва дуже часто перебуває в ізоляції через те, що чоловік здійснює суворий контроль над її соціальними контактами. Перебуваючи в ізоляції від суспільства і не маючи жодної нової інформації про навколишній світ, жінка стає залежною. Після побиття вона продовжує ізолювати себе емоційно та (або) фізично, тому що відчуває сором і страх.

5. Безпорадність є однією з характерних реакцій жертв насильства, особливо у випадках, коли агресор використовує свій контроль, владність і ізоляцію для підкорення жертви. Це може призвести до відчуття втрати контролю над власним життям, недостатності впливу на свою ситуацію та навіть відчуття власної безсилості.

Цей стан безпорадності може мати серйозні психологічні наслідки, такі як депресія, суїцидальні думки та низький самооцінка. Жінка-жертва

насильства може відчувати важкість у прийнятті рішень, перестати дбати про себе та втратити спроможність планувати майбутнє через вплив агресора та власний внутрішній конфлікт.

Збереження надії на зміну партнера може бути спробою зберегти внутрішній світ і віру у можливу покращену ситуацію. Однак, це також може утримувати жертву у шкідливому відношенні, оскільки зміна поведінки агресора не завжди відбувається.

6. Психологічні захисні механізми, такі як раціоналізація та заперечення, можуть відігравати ключову роль у тому, як жертви насильства сприймають та вирішують свої досвіди. Наприклад, після перенесеного насильства жертва може використовувати ці механізми, щоб уникнути болючих спогадів або спробувати зменшити психічний дискомфорт, що пов'язаний з цим досвідом. Однак активне застосування цих механізмів може також призвести до відторгнення реальності або спотворення спогадів про насильство. Це може ускладнити пізнання та розуміння власних почуттів, а також створити внутрішню конфліктність.

Надзвичайно важливою стає роль психолога в цьому контексті: допомагати жертві розуміти, що ці захисні механізми є нормальною реакцією на стресові ситуації, проте вони також можуть перешкоджати усвідомленню та відновленню психічного здоров'я. Підтримка психолога допомагає поступово відновлювати рефлексію та допомагає жертві працювати з тими почуттями та досвідом, які були відторгнуті чи заперечені, з метою покращення психічного стану та здоров'я загалом.

7. Підвищена тривожність, що спостерігається у багатьох жертв жорстокого поводження в сім'ї. Згідно з J. Briere, тривожність у жертв насильства проявляється так:

- гіперреактивність щодо передбачуваної небезпеки;
- підвищена потреба у контролі;
- неправильна інтерпретація об'єктивно нейтральних чи позитивних міжособистісних стимулів як загрозливих чи небезпечних;

- соматична симптоматика [55, с. 137-152].

Таким чином, сучасні дослідження дозволяють зробити висновок, що специфічними особливостями домашнього насильства є множинність видів насильства, а також інциденти, що повторюються в часі, метою яких є набуття повної влади та контролю над постраждалою стороною; жінки, що переживають домашнє насильство, перебувають у ситуації стресу, схильні до деструктивних змін своєї особистості (деформації емоційної сфери, мотиваційних, когнітивних, вольових та інших компонентів особистості); мають різну специфіку переживання феномена, що вивчається, в залежності від складності виниклих проблем та різного ступеня внутрішньої активності жертви насильства; набувають схильності до посттравматичного стресового та гострого стресового розладу.

1.3. Державна політика України щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї

В Україні за часи незалежності було сформовано достатньо потужну національну нормативно-правову базу щодо протидії домашньому насильству, яка в свій час була інноваційною, але на сьогодні потребує суттєвих змін, що стосується як і визначень та понять, так і механізмів виявлення, реагування та міжвідомчої взаємодії.

Правові засади запобігання та протидії насильству над жінками та домашньому насильству в Україні складаються з міжнародного та національного нормативно-правового підґрунтя. *Міжнародні стандарти є основою національного законодавства України у названій сфері.*

Домашнє насильство як соціальне явище завжди існувало в соціумі, але розглядалося як одна із форм організації сімейного життя, що забезпечувала підкорення голові сім'ї – чоловікові-годувальнику.

Держава офіційно підтримувала такі патріархальні традиції, закріплюючи в джерелах права на абсолютну владу чоловіка над членами своєї родини, включаючи навіть право розпоряджатися їхнім життям.

Зі зміною цивілізаційних норм змінився і підхід до явища насильства, яке стало вважатися неприпустимим у більшості країн світу. Якщо раніше сімейні справи були закриті від втручання держави, то згодом, з метою захисту порушених прав на державу був покладений обов'язок відновлювати їх. Це викликало необхідність створення міжнародних стандартів, на які повинні були орієнтуватися держави при створенні національного законодавства, спрямованого на протидію домашньому насильству.

Розуміючи необхідність комплексного протистояння цьому явищу, міжнародна спільнота цілеспрямовано почала рухатися в бік створення правового підґрунтя для боротьби з цією проблемою, створюючи масив міжнародних документів, спрямований на протидію та боротьбу з гендерно зумовленим насильством.

Затвердження міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відбувалося за такими умовними напрямками:

1. Визнання рівності прав чоловіків та жінок.

Для подолання домашнього насильства як різновиду гендерно зумовленого насильства на міжнародному рівні було визначено рівність прав чоловіків і жінок.

Документами, які її закріпили, стали:

- Статут Організації Об'єднаних націй (1945 р.);
- Загальна декларація прав людини (1948 р.);
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.);
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.);
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.).

2. Боротьба з дискримінацією стосовно жінок.

Феміністський рух сприяв визнанню за жінками багатьох прав, яких вони були позбавлені до середини ХХ століття. Це призвело до створення міжнародних нормативно-правових актів, які надавали жінкам права та можливості в окремих суспільно-значущих сферах:

- Конвенція Міжнародної організації праці (МОП) про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності №100 (1951 р.);
- Конвенція про політичні права жінок (1952 р.);
- Конвенція про громадянство одруженої жінки (1957 р.);
- Конвенція про згоду на вступ у шлюб, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів (1962 р.);
- Декларація про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів (1974 р.);
- Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок (1979 р.);
- Загальна рекомендація №19 Комітету ООН з ліквідації дискримінації стосовно жінок (1992 р.);
- Декларація ООН про викорінення насильства стосовно жінок (1993 р.);
- Пекінська декларація та Платформа дій (1995 р.);
- Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок (1999 р.);
- Цілі сталого розвитку (2015 р.).

3. Визнання прав дітей та їх захист.

Період Першої світової війни суттєво вплинув на усвідомлення суспільства про захист прав дітей. Війна підкреслила вразливість та потребу у захисті дітей, що спричинило перегляд уявлень про їхню роль та статус у суспільстві. Спостереження за стражданнями дітей під час конфлікту змусило суспільство та уряди визнати необхідність вжиття заходів для захисту прав та благополуччя дітей.

Це спричинило поширення усвідомлення, що діти є окремими особистостями з власними правами, а не тільки об'єктами впливу сімейних чи соціальних структур. Важливою стала роль держави в створенні сприятливих умов для здорового фізичного та психологічного розвитку дітей, а також у захисті їхніх прав на освіту, безпеку та гідне життя. З огляду на це було прийнято ряд міжнародних актів, спрямованих на закріплення, забезпечення та захист прав дітей, формування «нульової» толерантності до будь-яких проявів насильства стосовно дітей, зокрема:

- Женевська декларація прав дитини (1924 р.);
- Декларація прав дитини (1959 р.);
- Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу № 138 (1976 р.);
- Конвенція про права дитини (1989 р.);
- Європейська конвенція про здійснення прав дітей (1996 р.);
- Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (2007 р.);
- Європейська соціальна хартія (1996 р.);
- Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень (2014 р.).

4. Визнання домашнього насильства як окремого виду насильства і боротьба з ним.

Не так давно світова спільнота дійшла висновку, що домашнє насильство – це комплексна проблема, вирішувати яку потрібно спільними зусиллями. З цією метою було розроблено певні стандарти, «модельні закони», що враховували досвід країн, які мають певний досвід боротьби із цим явищем.

Так, наприклад, з'явилося модельне законодавство ООН про домашнє насильство, яке рамково окреслило підходи до боротьби з ним, маючи, скоріше, рекомендаційний характер для зацікавлених сторін.

Стамбульська конвенція (повна назва - Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству) представляє собою важливий міжнародний документ, спрямований на боротьбу з насильством щодо жінок та домашнім насильством.

Вона є першим юридично обов'язковим міжнародним документом, спрямованим на протидію насильству над жінками та домашньому насильству, що встановлює широкий спектр заходів для запобігання насильству, захисту жертв та покарання злочинців.

Ця конвенція включає різноманітні аспекти боротьби з насильством щодо жінок, включаючи профілактику, захист жертв, покарання винних осіб, сприяння рівності та організаційні аспекти. Її ухвалення було важливим кроком у формуванні міжнародної норми та стандарту у сфері боротьби з насильством над жінками та домашнім насильством. Першою країною, яка її ратифікувала, стала Туреччина.

Україна підписала Стамбульську конвенцію 11.05.2011. Дата ратифікації Україною: 20.06.2022. Дата набрання чинності для України: 01.11.2022.

Стамбульська конвенція — революційний документ, адже вона виступає як міжнародний каталізатор для запобігання насильства проти жінок, забезпечення захисту жертв та покарання винних. Визнання насильства проти жінок як порушення прав людини та дискримінації є важливим кроком для зміни уявлень та норм у суспільстві. Створення конкретних механізмів відповідальності та контролю за дотриманням цієї конвенції на національному рівні підсилює її вплив і ефективність, забезпечуючи, що держави-учасниці виконують свої зобов'язання в цьому плані.

Стамбульська конвенція – перший законодавчо закріплений інструмент, котрий «створює вичерпну законодавчу рамку та підхід до боротьби з насильством проти жінок» та сфокусований на запобіганні домашньому насильству, захисті постраждалих та провадженні судових справ над обвинувачуваними злочинцями.

Основні цілі Стамбульської конвенції зображені на рис. 1.1.

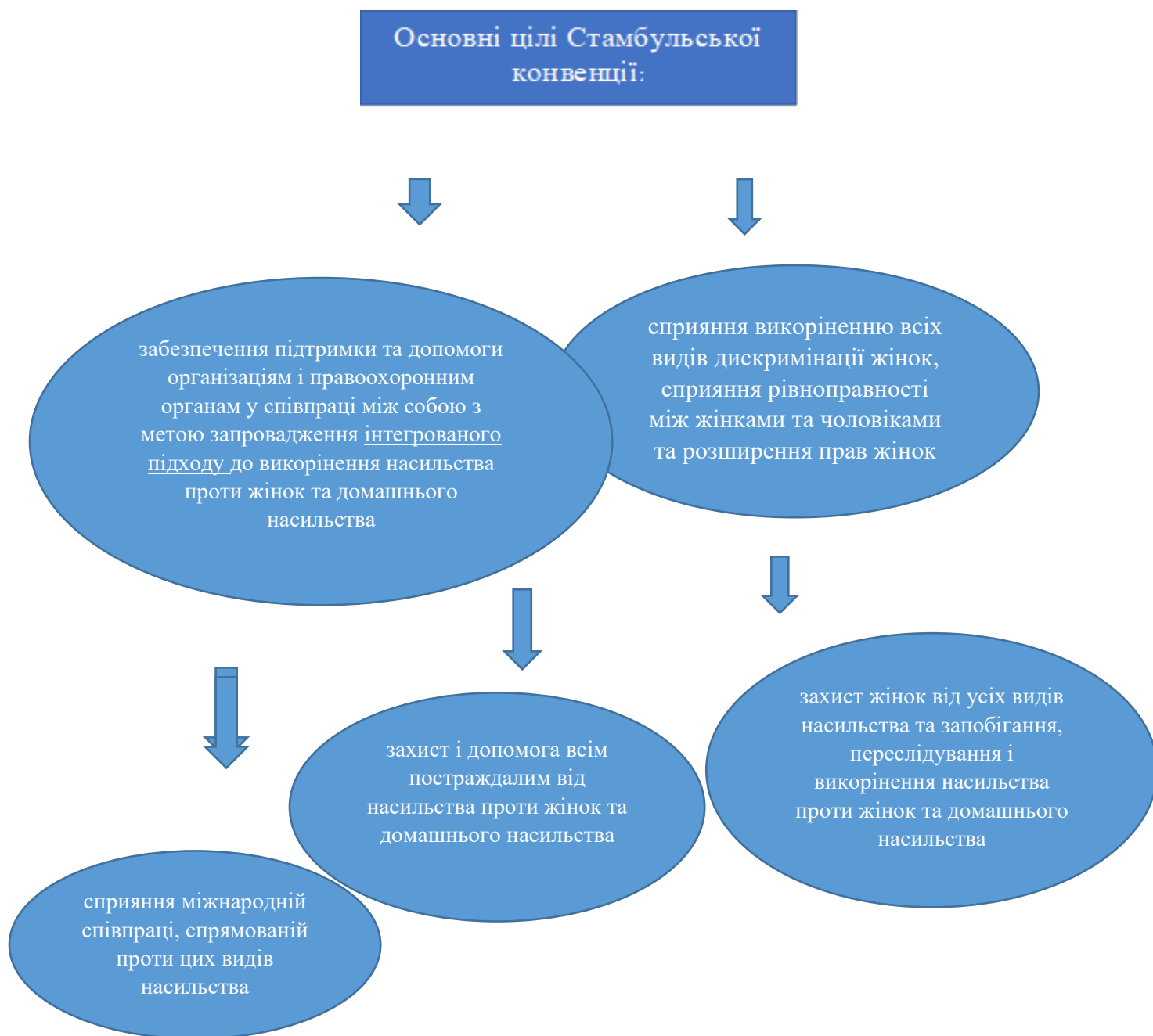

Рис. 1.1. Основні цілі Стамбульської конвенції

Конвенція включає 81 статтю, згруповану у 12 глав. Структура базується на «4 Р»:

- Prevention (попередження);
- Protection and support of victims (захист та підтримка постраждалих);

- Prosecution of offenders (суд над злочинцями);
- Policies Integrated (загальні принципи або скоординовані політики).

Види насильства проти жінок, криміналізовані Стамбульською конвенцією.

Парламентська асамблея має регулярно перевіряти хід реалізації такого документа. Для країн, які ратифікували Конвенцію, її положення є обов'язковими для виконання і передбачають узгодження національного законодавства з нею, а саме передбачення кримінальної відповідальності у таких випадках:

- психологічне насильство,
- переслідування (сталкінг),
- фізичне насильство,
- сексуальне насильство, включаючи зґвалтування, що недвозначно покриває всі сексуальні активності з особою без її згоди (nonconsensual sex),
- примусовий шлюб,
- жіноче обрізання,
- примусовий аборт,
- примусова стерилізація,
- злочини в ім'я честі (мається на увазі вбивство жінки членами своєї родини, яка вчинила «безчестя», наприклад, зрадила чоловікові або мала сексуальні стосунки до офіційного шлюбу).
- таке явище, як сексуальне домагання (харасмент) може тягнути за собою як кримінальну, так і інші види відповідальності.

Кожна сторона Конвенції має забезпечити створення належних та легкодоступних притулків у достатній кількості для безпечного розташування постраждалих, особливо жінок та дітей (ст. 23), зобов'язана організувати у масштабі країни безкоштовні телефонні лінії підтримки, які мають працювати цілодобово та без вихідних (ст. 24).

Сторони мають забезпечити створення достатньої кількості належних та легкодоступних центрів для жертв зґвалтування або сексуального насильства, де буде можливо здійснити медичний огляд та судово-медичну експертизу, надати підтримку у випадках травм і консультативну допомогу жертвам (ст. 25).

Конвенція також встановлює, що права і потреби дітей-свідків домашнього насильства мають належно враховуватись під час надання послуг захисту і підтримки постраждалих (ст. 26).

Ратифікація Стамбульської конвенції є важливою для системних реформ, спрямованих на запровадження дієвої системи протидії гендерно зумовленому насильству.

Отже, домашнє насильство – це складна, багатоаспектна проблема, яка є не лише порушенням прав людини, а й проявом дискримінації. Зважаючи на це, правовою основою боротьби з цим явищем є також масив міжнародних актів, спрямований на усунення дискримінації. Для створення дієвого національного законодавства важливо враховувати позитивні практики інших країн щодо протидії домашньому насильству, брати до уваги рекомендації міжнародних організацій.

У сфері удосконалення законодавства щодо протидії домашньому насильству та практики його запровадження варто користуватися положеннями широкого кола міжнародних документів

Надалі вже від держави залежить, наскільки повно вона інтегрує міжнародні стандарти у національний контекст. Україна як демократична держава, що прагне інтеграції з Європейським Союзом, має враховувати та дотримуватись міжнародного законодавства в галузі забезпечення прав людей в повному обсязі. А це означає, що всі рекомендації щодо імплементації міжнародних норм у вітчизняне законодавство у сфері боротьби з домашнім насильством повинні бути враховані. І значним кроком у цьому напрямі стала ратифікація Стамбульської конвенції.

Окремий масив нормативних документів, обов'язкових до виконання, становлять рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Практика ЄСПЛ сприяла формуванню європейських стандартів із подолання проблеми домашнього насильства, яка, завдяки рішенням Суду, перестала вважатися суто приватною і почала розглядатися як загальносуспільна.

Якщо країна ратифікувала Стамбульську конвенцію, вона повинна вжити таких заходів:

Сприяння участі засобів інформації та приватного сектора

Через встановлення стандартів, що закріплюють поважливе ставлення до гендерних ролей, а також кидають виклик ставленню, яке виправдовує насильство стосовно жінок.

Обізнаність. Кампанії з підвищення обізнаності

Підвищення рівня обізнаності про різні форми насильства, їхній руйнівний характер та вплив на жінок і дітей.

Виховання ненасильницького ставлення та рівності між жінками й чоловіками

Доповнення офіційної навчальної програми на всіх рівнях освіти навчальним матеріалом про гендерну рівність, гендерне насильство, способи розв'язання конфліктів без насильства, а також про право на особисту недоторканність.

Подолання гендерних стереотипів

Просування змін у соціальних і культурних моделях поведінки жінок та чоловіків.

Сприяння розширенню прав і можливостей жінок у суспільстві

Презентація програм та заходів зі сприяння розширенню прав і можливостей жінок у суспільстві, а також спрямування зусиль на задоволення особливих потреб осіб, які перебувають у вразливому становищі з огляду на права людини.

Програми, спрямовані на правопорушників

Запровадження програм навчання для правопорушників, які вчинили домашнє насильство, з метою формування ненасильницької поведінки, а також для правопорушників, які вчинили сексуальне насильство, з метою уникнення вчинення з їхнього боку повторного правопорушення.

Роль чоловіків та хлопчиків

Сприяння активному залученню чоловіків та хлопчиків до заходів запобігання насильству й спонукання їх внести свою частку в цю справу.

Підготовка спеціалістів

Здійснення підготовки спеціалістів для роботи з жертвами або правопорушниками щодо виявлення та реагування на насильство, а також щодо надання належних рекомендацій.

Безпека та потреби постраждалих і свідків повинні лежати в основі всіх заходів захисту, прийнятих країною. Права таких осіб охоплюють:

Інформацію про свої права

Постраждалі повинні бути поінформовані про свої права та способи отримання допомоги тією мовою, яку вони розуміють.

Служби підтримки

Постраждалим потрібно надавати доступ до служб підтримки для постраждалих жінок, які (служби) зазвичай сформовані жінками для жінок та надають підтримку щодо певного виду насильства. На додаток, постраждалим необхідно надавати доступ до загальних служб підтримки, зокрема до: юридичної консультації/допомоги, психологічного консультування, фінансової допомоги, забезпечення житлом, освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг та допомоги в пошуку роботи.

Регіональні та міжнародні механізми подання скарг

Постраждалі повинні отримувати інформацію про відповідні регіональні та міжнародні механізми подання скарг, а також мати доступ до них.

Притулки

Постраждалим належить надавати безперешкодний доступ до місцевих притулків для жінок та дітей.

Центри підтримки жертв зґвалтування та сексуального насильства

Постраждалим потрібно надавати безперешкодний доступ до найближчого центру надання медичної консультації, травматології та судово-експертних послуг.

Повідомлення компетентним органам влади про акти насильства

Кожна особа повинна отримувати підтримку, що заохочуватиме її повідомляти про акти насильства у відповідні органи влади, щоб надалі протидіяти таким правопорушенням. Водночас вимоги щодо збереження конфіденційної інформації не повинні перешкоджати спеціалістам вживати заходів протидії в обґрунтованих ситуаціях.

Термінові заборонні приписи

Такі інструменти надають працівникам поліції право забирати правопорушників, які вчинили домашнє насильство, з помешкання на певний проміжок часу, а також наказувати їм перебувати якомога далі від постраждалої.

Захисні або обмежувальні приписи

Такі інструменти повинні бути доступними, щоб негайно захистити постраждалу без жодних наслідків для неї.

Опіка, права на відвідування та безпеку дітей

У разі скоєння насильства рішення про опіку та право на відвідування належить приймати щонайперше з огляду на права й безпеку дитини та постраждалої.

Безоплатні телефонні лінії допомоги в режимі 24/7

Постраждалим має бути забезпечено щоденний цілодобовий доступ до державних безоплатних та конфіденційних телефонних ліній допомоги, які надаватимуть таким особам експертну пораду та скеровуватимуть їх до відповідних служб підтримки.

Права та потреби дітей-свідків насильства

Потрібно звертати увагу на найважливіші інтереси дітей-свідків насильства та забезпечувати надання психологічного консультування відповідно до вікової категорії.

Якщо країна ратифікувала Стамбульську конвенцію, вона повинна забезпечити: Законодавчі заходи та судочинство

Стримувальні санкції стосовно правопорушників

Забезпечення того, що в разі кримінальних правопорушень або порушень наказу суду про захист членів сім'ї застосовуватимуться співмірні кримінальні та правові санкції, зокрема тюремне ув'язнення, екстрадиція, контроль і нагляд, а також позбавлення батьківських прав.

Ефективне державне кримінальне переслідування правопорушень

Розслідування та кримінальне переслідування правопорушень, пов'язаних із насильством стосовно жінок, здійснюватиметься з огляду на те, що жінки значно частіше страждають від насильства; на додаток, ці процедури не залежатимуть від того, чи подано звернення або скаргу з боку постраждалої, навіть більше, вони можуть продовжуватися в разі відкликання з боку постраждалої її звернення або скарги.

Розгляд обтяжувальних обставин

Важливо забезпечити врахування обтяжувальних обставин, наприклад: інтимний або близький зв'язок постраждалої; злочини проти особи, яка входить до категорії вразливих осіб, або злочини, скоєні в присутності дитини чи в змові з іншими людьми; насильство, що досягло крайнього рівня або психологічної травми; загроза застосування зброї; а також попередня судимість за злочини такого характеру.

Законодавство, яке визнає насильство стосовно жінок кримінальним правопорушенням

Ознайомлення із законами, що визнають кримінальним правопорушенням фізичне, психологічне та сексуальне насильство, сексуальні домагання, переслідування, каліцтво жіночих статевих органів, примусовий

шлюб, примусовий аборт та примусову стерилізацію. Держави-члени забезпечуватимуть, щоб особливості культури, традиції чи так звана «честь» не розглядалися як виправдання вчиненому насильству.

Ефективне поліцейське розслідування

Правоохоронні органи повинні негайно реагувати на прохання про допомогу, у належний спосіб займатися небезпечними випадками, а також здійснювати розслідування всіх звернень про насильство стосовно жінок.

Права постраждалих

Захист дітей, постраждалих від насильства, та свідків

→ Для захисту дітей потрібно виживати належні та спеціальні заходи

→ Діти, які потерпіли від сексуального насильства, примусового шлюбу, каліцтва жіночих статевих органів і примусового абортів або стерилізації, зможуть подавати до суду упродовж достатнього періоду часу після досягнення повноліття.

Скоординована оцінка ризиків

Здійснюватиметься в співпраці з відповідними установами та інституціями з урахуванням випадків повторних правопорушень і можливості доступу до вогнепальної зброї, а також будь-якої нової інформації, яку можуть виявити під час розслідування.

Недопущення покладання вини на постраждалу від насильства

На всіх етапах розслідування та судочинства до потерпілих ставитимуться з повагою, утримуватимуться від ставлення, поведінки та практики, які покладатимуть вину на постраждалу та зумовлюватимуть стресові ситуації для останньої.

Право постраждалої на недоторканність приватного життя

Забезпечення захисту приватного життя та зображення постраждалих, а також уникнення контактів між ними та ймовірним правопорушником, де це можливо;

Постраждалі зможуть надавати докази. На додаток, вони зможуть прямо або через посередника подавати свої вимоги та представляти свої інтереси;

Постраждалим надаватиметься можливість свідчити в залі суду за допомогою комунікаційних технологій або принаймні без присутності ймовірного правопорушника;

Інформація про статеве життя постраждалої надаватиметься лише під час цивільного або кримінального провадження в тому разі, якщо це вимагатиметься або вважатиметься необхідним під час відповідних проваджень.

Право постраждалої на інформування та підтримку

- Постраждалі повинні отримувати інформацію про хід та результат розгляду їхньої справи.
- Їм потрібно надавати доступ до інформації про права жертв, а також до відповідних служб підтримки, які допоможуть їм представляти ці права й інтереси.
- Під час розслідування та судочинства жертвам має бути надана підтримка та допомога з боку державних і неурядових організацій, а також консультантів із питань домашнього насильства.
- Право на правову консультацію та безоплатну правову допомогу.
- У разі потреби потрібно залучати незалежних та компетентних перекладачів.
- Підтримка з боку законодавства, що надасть змогу звертатися з вимогою отримати компенсацію від правопорушника, який вчинив акт насильства, а також подавати до суду на органи влади, якщо останні не вжили превентивних заходів та не забезпечили належного захисту

Захист постраждалої під час розслідування та судочинства. На всіх етапах розслідування та судочинства постраждалі та їхні сім'ї буде захищено від залякування, помсти та повторної віктимізації.

Альтернативні способи розв'язання спорів, таких як посередництво між постраждалою та правопорушником, не вважатимуться обов'язковими.

Постраждалу повідомлятимуть про будь-яку втечу або звільнення правопорушника

Якщо країна ратифікувала Стамбульську конвенцію, вона повинна вжити таких заходів:

Співробітництво між установами

Гарантувати належне функціонування механізмів, які забезпечують ефективне співробітництво між судовою владою, прокуратурою, правоохоронними органами, місцевими та регіональними органами влади та неурядовими організаціями.

Підтримка громадянського суспільства та неурядових організацій і співпраця з ними

Як й органи влади, такі інституції мають бути залучені до впровадження Стамбульської конвенції як важливі партнери партнери.

Координування дій та здійснення моніторингу виконання

Створення або призначення державного органу з нагляду за координуванням, здійсненням, моніторингом та оцінкою Стамбульської конвенції.

Політика, заснована на правах людини

Впровадження законів, орієнтованих на постраждалих, із метою протидії домашньому насильству стосовно жінок та боротьби з таким явищем.

Належне реагування з боку всього суспільства

Стамбульська конвенція надсилає всьому суспільству чітке повідомлення. Кожен повинен розуміти, що насильство стосовно жінок та домашнє насильство – недопустимі.

Фінансування для здійснення політики та функціонування служб підтримки

Здійснення належного фінансування всіх партнерів, які беруть участь у впровадженні Стамбульської конвенції, а також неурядових організацій.

Всеосяжне законодавство та політика, яка враховує гендерні аспекти

Представлення законів та супровідних заходів із метою протидії усім видам домашнього насильства, які охоплено в цій конвенції.

Дослідження та збір даних

Збір та порівняння даних, дослідження щодо розповсюдження всіх форм насильства стосовно жінок та ефективності заходів протидії, про що варто сповіщати громадськість і відповідні установи в інших країнах із метою порівняння із їхньою діяльністю та заохочення до співробітництва.

7 січня 2018 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

На сьогодні в Україні законодавство та нормативно-правова база в сфері протидії насильству над жінкою в родині складають Конвенції, Закони, акти Кабінету міністрів України, міжвідомчі та підвідомчі нормативно-правові акти, зокрема:

- Конвенція ООН про захист прав людини;
- Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок;
- Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами;
- Сімейний Кодекс України;
- Кримінальний Кодекс України;
- Кодекс України про адміністративні порушення;
- Цивільний Кодекс України;
- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;
- Закон України «Про національну поліцію»;

- Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису»;
- Постанова КМУ від 22.08.2018 року «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»;
- Постанова КМУ від 22.08.2018 року «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі»;
- Постанова КМУ від 22.08.2018 року «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»;
- Постанова КМУ від 22.08.2018 року «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 року «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами».

Домашнє насильство є серйозною проблемою, яка відображається на різних сферах суспільства і вимагає комплексного підходу у боротьбі з нею. Ось деякі засади та аспекти, що зачіпає домашнє насильство:

Соціальний аспект. Насильство порушує права людини, викликає соціальні проблеми та порушення, такі як недовіра в суспільстві, погіршення якості життя та обмеження можливостей жертв.

Психологічний вплив. Домашнє насильство залишає великий психологічний слід на жертвах, включаючи стрес, депресію, тривожність, пошкодження самооцінки та інші психічні та емоційні проблеми.

Медичні аспекти. Фізичні наслідки насильства можуть бути серйозними та приводити до травм, хвороб і навіть смерті.

Законодавчий аспект. Насильство порушує закон і може бути визнане злочином, що вимагає реагування з боку правоохоронних органів та судової системи.

Соціально-економічні наслідки. Насильство може мати негативний вплив на економічний розвиток через втрату працездатності, зниження продуктивності та збільшення витрат на медичні та соціальні програми.

Запобіжні заходи. Організація соціальних та освітніх програм для попередження насильства, надання підтримки жертвам та створення механізмів для звернення за допомогою.

Боротьба з домашнім насильством потребує інтегрованого підходу через взаємодію різних сфер суспільства та використання різноманітних інструментів від законодавства до соціальних програм. Координацію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі та моніторинг їх реалізації на місцевому рівні здійснюють уповноважені особи (координатори) в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, на яких покладено функції щодо забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі [4]. *Дана інформація є важливою для нашого дослідження.*

Документи, які приймає Організація Об'єднаних Націй, включаючи Декларацію ООН про викорінення насильства по відношенню до жінок, визначають різні форми насильства, що стосуються жінок. Ці форми насильства можуть виявлятися в сім'ї, у суспільстві загалом та призводити до фізичних, сексуальних та психологічних наслідків.

У документі вказано різні аспекти насильства, зокрема:

Насильство у сім'ї охоплює фізичне, сексуальне та психологічне насильство, яке має місце в сімейному оточенні, включаючи побиття, сексуальне примушування, посягання на жінок чоловіками, шкоду жіночим статевим органам та інші форми насильства, що можуть завдати шкоди

жінкам. Це також охоплює насильство, що є наслідком позашлюбних відносин та експлуатації.

Насильство у суспільстві загалом включає різні форми насильства, такі як зґвалтування, сексуальне примушування, домагання та залякування на роботі, в освітніх закладах та в інших місцях. Тут також згадується торгівля жінками та примушення до проституції [3].

Модельний закон про домашнє насильство, схвалений Комісією ООН з прав людини 2 лютого 1994 року та рекомендований зацікавленими сторонами як рамковий при розробці національного законодавства детально визначає та описує насильницькі дії в сім'ї, охоплюючи широкий спектр форм насильства: фізичне, психологічне та сексуальне.

Отже, він включає в себе:

Фізичне насильство. Побиття, тілесні ушкодження, здійснені образи, погрози та будь-які фізичні дії, що можуть завдати шкоди жінкам у сімейному оточенні.

Психологічне насильство. Словесні образи, погрози, залякування, переслідування, приниження, психологічний тиск та будь-які дії, спрямовані на завдання емоційної чи психічної шкоди.

Сексуальне насильство. Зґвалтування, фізичне чи психологічне насильство в сексуальних відносинах, експлуатація через проституцію або будь-яке незаконне вторгнення у сексуальну сферу особистості.

Порушення особистих прав. Вищезазначені дії можуть також стати порушенням особистих прав жінок, їх права на безпеку, свободу вибору, гідність та захист від будь-якої форми насильства в сім'ї [5].

Загальна рекомендація № 19 Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (КЛДЖ) з 1992 року була дуже важливим кроком у визначенні та усвідомленні насильства за ознакою статі як форми дискримінації та порушення прав жінок. Цей документ дав визначення насильства щодо жінок та підкреслив його шкідливий вплив на фізичне, психічне та емоційне благополуччя жінок.

Зокрема, визначення насильства за ознакою статі в цьому документі обґрунтовується як будь-який акт насильства, спрямований на особу у зв'язку з її статевою приналежністю. Цей акт може призвести до фізичної, статевої або психічної шкоди, страждання, або має загрозовий характер, включаючи погрози насильства, примусове позбавлення волі, а також довільне позбавлення свободи.

Цей документ поклав початок усвідомленню та розумінню насильства за ознакою статі як форми дискримінації та порушення прав людини, сприявши усвідомленню та визнанню необхідності дії для запобігання цьому виду насильства та захисту прав жінок від нього [3].

Визначення насильства щодо жінок, яке було прийняте на Всесвітній конференції з прав людини у Відні у 1993 році, відображає важливий крок у визнанні насильства щодо жінок як серйозного порушення прав людини. Це визначення широко застосовується і розуміє насильство щодо жінок як будь-який акт насильства, здійснений на підставі статевої ознаки, що може завдати фізичної, сексуальної або психічної шкоди, а також страждань жінкам. Воно також враховує погрози вчинення таких актів, примус або довільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбуваються ці дії у публічному або приватному житті.

Ця Декларація про викорінення насильства щодо жінок відображає зобов'язання міжнародного співтовариства боротися з насильством щодо жінок у всіх його формах та контекстах, забезпечуючи захист їх прав та безпеки у різних сферах життя [3].

Отже, можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день Україна робить чіткі кроки для покращення становища жінок, які опинились в складних життєвих обставинах через домашнє насильство. Законодавство нашої держави не стоїть на місці, досить багато нормативно-правових актів є уже вдосконаленими, наближеними до європейських. Але це тільки початок довгого та складного шляху, адже насильство в родині є досить латентним явищем і боротися з ним повноцінно можна буде тільки тоді, коли жителі України перестануть боятися «виносити сміття з хати».

Висновки до розділу 1

У процесі аналізу наукових досліджень з проблеми психологічного консультування жертв домашнього насилля було висвітлено поняття та види домашнього насильства, психологічні особливості жінок, постраждалих внаслідок даного явища та основні напрями психологічної допомоги таким жінкам.

Відповідно до цього:

1. Поняття домашнього насильства охарактеризовано в багатьох нормативно правових актах, зокрема, основними характеристиками даному поняття є наявність діянь чи бездіяльності фізичного, економічного, психологічного чи сексуального характеру в межах родини. Факторами неблагополуччя родини, що можуть стати причинами домашнього насильства є сімейні стресори, психотравми, труднощі, з якими стикається родина, сімейні кризи, попередній досвід насильства, індивідуальні особливості членів родини, зловживання алкоголем чи наркотиками тощо. Процес насильства можна охарактеризувати його циклічністю та здатністю до повторення. Головною ціллю будь-якого насильства є отримання влади над іншою людиною.

2. До психологічних особливостей жінок, що стали жертвами домашнього насильства можна віднести: самообмеження, відчуження, негативізм, відмовляються від висловлювання своєї позиції. Основними психологічними феноменами, що супроводжують постраждалих є вивчена безпорадність, стокгольмський синдром тощо.

3. Нами детально була проаналізована нормативно-правова база, яка є основою державної політики України щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї: Стамбульська конвенція, інші конвенції та декларації, українська законодавча база.

РОЗДІЛ 2 СИСТЕМНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї

2.1. Діяльність суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї (за результатами роботи Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради)

Для проведення дослідження системних засад запобігання та протидії насильству в сім'ї, нами була проаналізована робота уповноваженого структурного підрозділу, Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради, одним із пріоритетних завдань якого є забезпечення реалізації державної політики з питань попередження насильства в сім'ї.

Для дослідження діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї нами було проаналізована інформація Управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за 2020 – 2023 рр.

Протидія насильству в сім'ї вимагає системного підходу та співпраці на різних рівнях влади та громадських організацій. Державна політика щодо попередження насильства в сім'ї, яку реалізовує Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради включає кілька ключових аспектів (Таблиця 2.1.):

Таблиця 2.1.

Основні напрями роботи Управління у справах сім'ї, молоді та спорту
Чернігівської міської ради в системі запобігання та протидії домашньому
насилльству

Назва напрямку	Зміст напрямку
Профілактика та освіта	Розробка та проведення освітніх заходів для широкої громадськості, направлених на підвищення усвідомлення про проблему насильства в сім'ї, розпізнавання його ознак та наслідків, а також надання порад щодо того, як шукати допомогу та підтримку (лекційні заняття, тренінги, круглі столи, брифінги тощо).
Підтримка постраждалих	Забезпечення доступу до безпечних місць та служб підтримки постраждалих від домашнього насильства, включаючи консультування, правничу допомогу та психологічну реабілітацію.
Законодавча робота	Розвиток та підтримка законодавства, спрямованого на захист прав постраждалих від насильства в сім'ї, зміцнення відповідальності за вчинення насильства та підтримка їхніх прав на судовий захист.
Співпраця з місцевими органами влади та громадськими організаціями	Важлива роль у протидії насильству в сім'ї належить співпраці між владними органами, правозахисними та благодійними організаціями, а також медичними та освітніми установами.
Моніторинг та оцінка	Важливо встановлювати механізми моніторингу та оцінки ефективності заходів протидії насильству в сім'ї для постійного вдосконалення політики та програм.

Детальніше зупинимось на аналізі статистичних показників, наданих Управлінню у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради від суб'єктів соціальної роботи, що здійснюють заходи в сфері запобігання та протидії домашньому насильству (таблиця 2.2.).

Варто зазначити, що за 2023 рік дані взято за 9 місяців, оскільки звітний період ще не настав.

Таблиця 2.2.

Аналіз кількості звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом 2020 – 2023 рр.

Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	рік	дітей	жінок	чоловіків
2211	2020	4	2133	74
2256	2021	4	2066	186
549	2022	4	483	62
1227	2023	24	1073	137

Отримані дані свідчать про зростання кількості звернень постраждалих від домашнього насильства: в 2020 році звернулось 2211 осіб, в 2021 році – 2256 постраждалих. Виключенням є 2022 рік, коли через повномасштабне вторгнення росії на територію України деякі соціальні сервіси призупинили свою діяльність взагалі чи переорієнтувалися на надання виключно гуманітарної допомоги. Але згодом суб'єкти соціальної роботи відновили свою діяльність і знов почали надавати допомогу постраждалим. Тож, в 2022 році зафіксовано 549 постраждалих від домашнього насильства, за 9 місяців 2023 року надійшло 1227 повідомлень щодо вчинення насильства в родинах.

Для наочності, порівняння кількості звернень постраждалих щодо насильства в сім'ї протягом 2020 – 2023 рр. наведено на рис. 2.1.

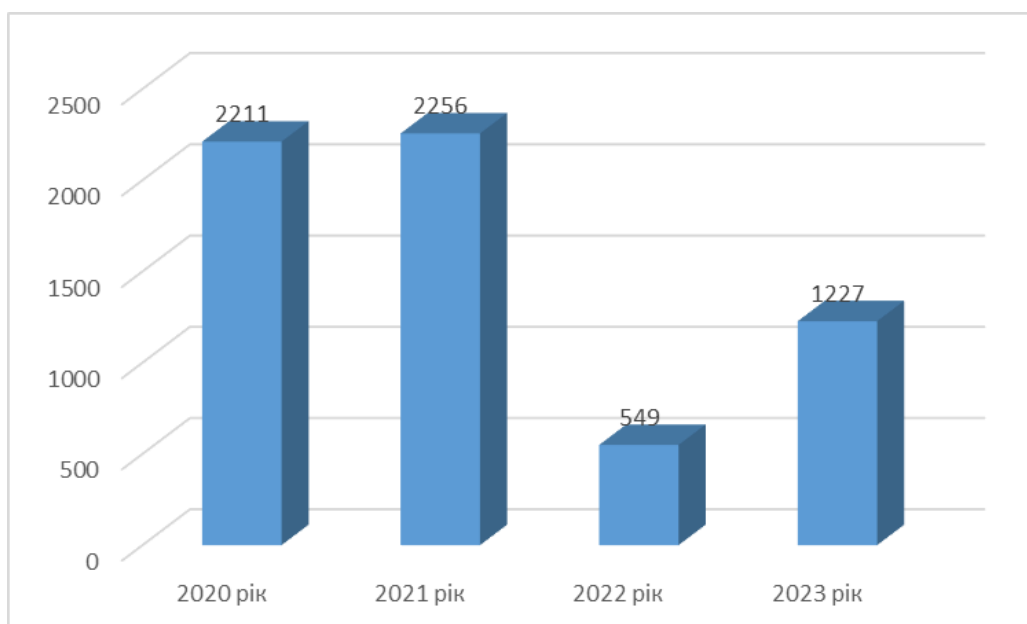

Рис. 2.1. Кількість звернень постраждалих щодо насильства в сім'ї протягом 2020 – 2023 рр.

Проаналізувавши статево-рольовий склад постраждалих, ми дійшли висновку, що за останні 2 роки почала збільшуватись кількість звернень від дітей та чоловіків.

Багато чоловіків можуть відчувати певний тиск чи стигму щодо звернень з приводу вчинення насильства над ними, це може бути пов'язано з рядом причин:

- 1) соціокультурні стереотипи, адже в деяких культурах і соціальних середовищах ідея чоловіків як сильних, самодостатніх може створювати перешкоди для визнання та відкриття власного досвіду насильства;
- 2) чоловіки можуть боятися, що визнання насильства може підірвати їхній статус або призвести до втрати поваги в очах інших людей;
- 3) відчуття власної вини;
- 4) страх перед наслідками, страх подальшої ескалації насильства, втрати дітей, страх втрати роботи або фінансової підтримки.

В 2020 році до Управління у справах сім'ї, молоді та спорту надійшло 74 звернення від чоловіків стосовно вчинення насильства над ними з боку членів родини. В 2021 році звернулось 186 осіб, що свідчить і про підвищення довіри до органів Національної поліції, до суб'єктів взаємодії, і одночасно, про

зниження впливу стигми стосовно насильства над чоловіками. За рік повномасштабного вторгнення до суб'єктів соціальної роботи звернулось 62 особи чоловічої статі та за 9 місяців 2023 року – 137 таких звернень.

Отримані дані зображені на рис. 2.2.

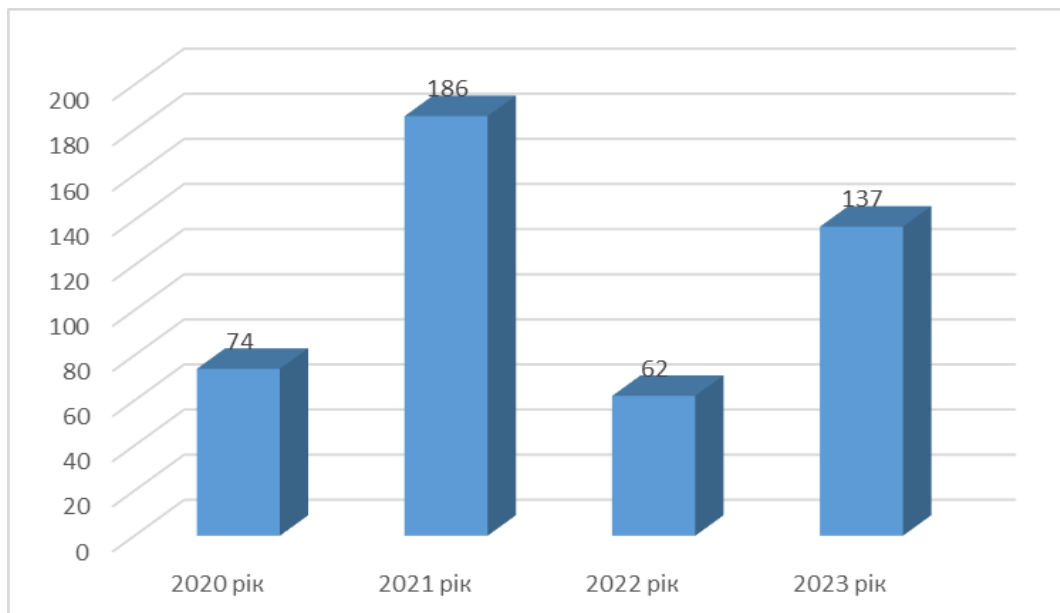

Рис. 2.2. Кількість звернень чоловіків, постраждалих від насильства в сім'ї протягом 2020 – 2023 рр.

Щодо дітей, то значну різницю між статистичними даними можемо побачити лише в 2023 році (рис. 2.3.).

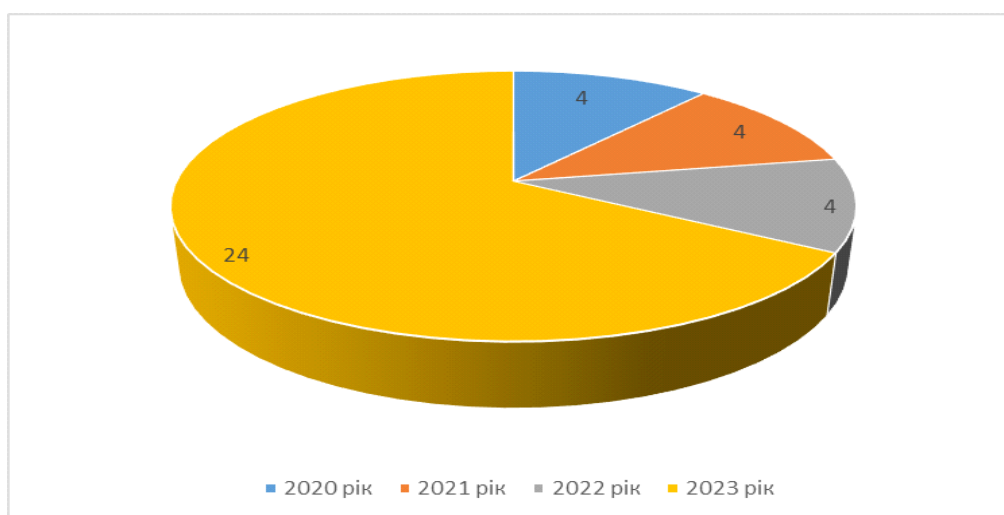

Рис. 2.3. Кількість звернень дітей, постраждалих від насильства в сім'ї протягом 2020 – 2023 рр.

Органи національної поліції також звітуються Управлінню у справах сім'ї, молоді та спорту стосовно кількості осіб, які перебувають у них на обліку з причини вчинення домашнього насильства. Аналіз статистичних даних за статево-рольовою ознакою наведено на рис. 2.4.

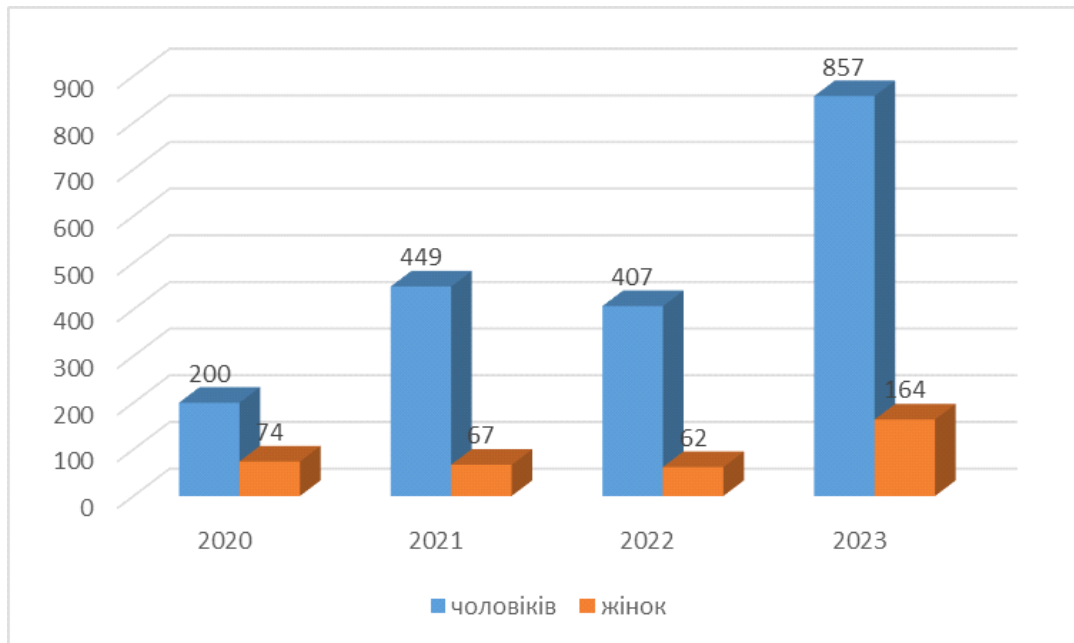

Рис. 2.5. Кількість осіб, які перебували на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї в органах Національної поліції протягом 2020 – 2023 рр.

Зображені дані вказують на збільшення кількості осіб, яких ставлять на облік через вчинення насильства в родині. В 2020 році на обліку в органах Національної поліції перебувало 200 чоловіків та 74 жінки, в 2021 році кількість чоловіків зросла до 449 осіб, кількість жінок, навпаки, зменшилась до 67. В період повномасштабного вторгнення актуальність ведення статистичних даних стосовно обліку осіб, які вчинили домашнє насильство, дещо впала через об'єктивні причини. Відновили цю роботу після 6 місяців 2022 року, відповідно, на обліку перебувало 407 чоловіків та 62 жінки, що також є досить високими цифрами.

Протягом 2023 року кількість кривдників значно зросла. За поясненням спеціаліста Управління у справах сім'ї, молоді та спорту така тенденція до збільшення кількості випадків домашнього насильства пов'язана зі змінами в законодавстві у зв'язку з ратифікацією Стамбульської конвенції. Тепер питанню роботи з кривдниками приділяється значно більше уваги, по

відношенню до них застосовують декілька спеціальних заходів: терміновий заборонний припис, обмежувальний припис, програма для кривдників та профілактичний облік. Щодо останнього, то протягом 2023 року на обліку в органах Національної поліції з причини вчинення насильства в сім'ї перебуває 857 чоловіків та 164 жінки.

Щодо діяльності Центру соціальних служб, який є базовим сервісом надання допомоги постраждалим особам, отримані дані свідчать про наступне: в 2020 році на обліку ЦСС з приводу домашнього насильства перебувало 38 родин, з них під соціальний супровід було взято 4 сім'ї.

В 2021 році на облік Центру соціальних служб було поставлено 35 родин, де було вчинено домашнє насильство, з них з сім'ї отримали послугу соціального супроводу. В 2022 році показники знизились – 14 родин перебували на обліку та 1 сім'я була під соціальним супроводом. В 2023 році (за 9 місяців) 29 сімей перебувають на обліку ЦСС та 3 родини взято під соціальний супровід. Отримані дані наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Аналіз показників Центру соціальних служб в сфері запобігання та протидії домашньому насильству протягом 2020 – 2023 рр.

Рік	Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї)	З них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду	Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї)	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини від насильства в сім'ї
2020	38	4	132	141
2021	35	3	124	144
2022	14	1	202	321
2023	29	3	193	338

Отже, нами була проаналізована діяльність суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї (за результатами роботи Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради). Детально було розглянуто статистичні показники, надані Центром соціальних служб та органами Національної поліції, проаналізовано статево-рольовий склад як постраждалих осіб, так і тих, що вчинили насильство в родині.

2.2. Соціологічні детектори поточного стану запобігання та протидії насильству в сім'ї

За період 2022 – 2023 рр. місцева система запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів зазнала суттєвих змін. За даними Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради в місті активно почали розвиватись базові та спеціалізовані сервіси для постраждалих осіб.

Для здійснення аналізу стану системи запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів нами були визначені основні його напрямки:

1. Забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства;
2. Захист і підтримка постраждалих осіб;
3. Притягнення кривдників до відповідальності та зміна насильницької моделі їх поведінки;
4. Запобігання, профілактика домашнього насильства.

Детальніше зупинимося на кожному з них.

Таблиця 2.3.

Аналіз напрямку «Забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства»

1.1. У місті / громаді призначено координатора (заступника голови ради), на якого покладено функції щодо координації заходів із запобігання та протидії домашньому насильству (далі – ДН)	Так	
Координатор пройшов спеціалізоване навчання щодо координації діяльності суб'єктів у сфері запобігання та протидії ДН на місцевому рівні	Так	
1.2. На рівні міста/ громади визначено структурний підрозділ, до повноважень якого належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії ДН	Так	
Якщо так, який саме (повна назва, в структурі чого)	Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради	
На скількох фахівців вказаних уповноважених структурних підрозділів посадовими інструкціями покладені завдання у сфері запобігання та протидії ДН	1	
	за весь 2022 рік	за 9 місяців 2023
1.3. Кількість заяв і повідомлень про факти домашнього		

насильства, облікованих працівниками уповноважених структурних підрозділів, усього		
у т.ч. які надійшли від:		
Національної поліції	418	574
закладів освіти	1	1
закладів охорони здоров'я	133	71
загальних служб підтримки постраждалих (ЦСС, ЦСПРД, терцентрів соцобслуговування тощо)	487	266
спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб (кол- центру, мобільних бригад, денних центрів, консультативних служб тощо)	219	297
інших суб'єктів, у т.ч. громадян	0	0
Кількість виданих працівниками уповноваженого	417	739

структурного підрозділу направлень до інших суб'єктів взаємодії для отримання допомоги і послуг постраждалими від ДН за 6 місяців 2023 року		
1.4. На рівні міста / громади створено службу у справах дітей (далі – ССД)	Так	
Скільки в ССД працює осіб, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії ДН у межах своєї компетенції	6	
	за весь 2022 рік	за 9 місяців 2023
1.5. Кількість заяв і повідомлень про факти домашнього насильства, вчинених стосовно та / у присутності дітей (діти-постраждалі від ДН), облікованих службою у справах дітей	107	214
Кількість заяв і повідомлень про факти домашнього насильства,	2	2

вчинених за участі дітей (діти-кривдники), облікованих службою у справах дітей (тільки число)		
Додайте свій коментар: яким чином відбувається робота з постраждалими дітьми та дітьми-кривдниками й управління випадком (скільки видано направлень до інших суб'єктів взаємодії для отримання допомоги і послуг; як здійснюється збір даних):	ССД працює тільки з постраждалими, з дітьми-кривдниками працює сектор ювенальної превенції шляхом постановки їх на облік	ССД працює тільки з постраждалими, з дітьми-кривдниками працює сектор ювенальної превенції шляхом постановки їх на облік
1.6. Скільки осіб входять до складу вказаного дорадчого органу – місцевої координаційної ради	7	
Чи входять до неї входять представники:		
уповноважених підрозділів органів Національної поліції	Так	
органів місцевого самоврядування та їх	Так	

структурних підрозділів з питань сім'ї		
служби у справах дітей	<i>Так</i>	
органи управління освітою	<i>Так</i>	
органів охорони здоров'я	<i>Так</i>	
центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги	<i>Ні</i>	
суду	<i>Ні</i>	
прокуратури	<i>Ні</i>	
неурядових організацій	<i>Ні</i>	
загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб	<i>Так</i>	
вказіть, яких саме неурядових організацій, загальних та спеціалізованих служб підтримки	Чернігівський міський центр соціальних служб	
1.7. Скільки раз збирався дорадчий орган – місцева координаційна рада для розгляду питань щодо запобігання та протидії ДН	7	6
Скільки питань було розглянуто	31	42

Скільки рішень по цих питаннях було прийнято	31	42
Скільки прийнятих рішень було виконано суб'єктами взаємодії	31	42
<i>1.8. В усіх у закладах освіти міста / громади призначені відповідальні працівники щодо виконання заходів із запобігання та протидії ДН (у відповідності до постанови КМУ №658)</i>	<i>Так</i>	
Загальна кількість призначених у закладах освіти відповідальних працівників щодо виконання заходів із запобігання та протидії ДН	88	

Таблиця 2.4.

Аналіз напряму «Захист і підтримка постраждалих осіб»

<p>2.1. Чи забезпечене у місті / громаді надання комплексу послуг для постраждалих від ДН, зокрема:</p>	
<p>послуги безпечного проживання та захисту (послуга притулку або кризової кімнати)</p>	<p>Так</p>
<p>соціальних послуг з посилення економічної спроможності</p>	<p>Ні</p>
<p>психологічного консультування та інших психологічних послуг</p>	<p>Так</p>
<p>правничої допомоги та підтримки, у т.ч. із залученням центрів БПД</p>	<p>Так</p>
<p>послуг охорони здоров'я, у т.ч. з питань репродуктивного здоров'я, профілактики ВІЛ та інфекцій, що</p>	<p>Так</p>

передаються статевим шляхом		
захисту та послуг дітям, які постраждали від ДН (тимчасове влаштування після вилучення з родини, надання безоплатної правничої, психологічної, соціальної допомоги і підтримки)	Так	
2.2. Служби підтримки постраждалих осіб у місті / громаді:	Кількість постраждалих від ДН, які отримали послуги за весь 2022 р.	Кількість постраждалих від ДН, які отримали послуги за 9 місяців 2023 р.
центр соціальних служб/центр надання соціальних послуг	487	266
центр соціально-психологічної допомоги	30	42
2.3. Спеціалізовані служби підтримки постраждалих від ДН та НЗОС у місті / громаді:	Кількість постраждалих від ДН, які отримали	Кількість постраждалих від ДН, які отримали

	<i>послуги за весь 2022 р.</i>	<i>послуги за 9 місяців 2023 р.</i>
мобільна бригада соціально-психологічної допомоги постраждалим особам	219	297
денний центр соціально-психологічної допомоги постраждалим особам: - послуги денного центру	0	63
- послуги кризової кімнати	0	5

Таблиця 2.5.

Аналіз напряму «Притягнення кривдників до відповідальності та зміна насильницької моделі їх поведінки»

	<i>за весь 2022 рік</i>	<i>за 9 місяців 2023</i>
3.1. Загальна кількість заяв/повідомлень, які надійшли до Національної поліції про вчинення ДН (тільки число)	2087	1304
у т.ч. стосовно:	1856	1152
жінок		
чоловіків	227	145
дітей	4	7
<i>Тут ви можете додати свій коментар:</i>		

	<i>за весь 2022 рік</i>	<i>за 9 місяців 2023</i>
<i>3.2. Кількість проведених оцінок ризиків продовження, повторного вчинення насильства</i>	82	345
Кількість винесених термінових заборонних приписів	52	175
Кількість складених протоколів за ст. 173-2 КУпАП	30	170
Кількість розпочатих кримінальних проваджень за фактами ДН	30	170
	<i>за весь 2022 рік</i>	<i>за 9 місяців 2023</i>
<i>3.3. Загальна кількість справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2 КУпАП, що перебували на розгляді у судах першої інстанції</i>	30	170
Загальна кількість повернутих справ	5	19
в тому числі для належного оформлення	5	19
Накладено адміністративних стягнень у виді:	16	127
штрафу	14	0
громадських робіт	2	1
адміністративного арешту	0	0
	<i>за весь 2022 рік</i>	<i>за 9 місяців 2023</i>

3.4. Загальна кількість постраждалих від ДН, які отримали правничу допомогу	16	6
чоловіків	x	x
жінок	x	x
дітей	x	x
у т.ч.:	9	4
- первинну правничу допомогу		
- вторинну правничу допомогу	7	2
3.5. Чи реалізуються у місті / громаді програми для кривдників	Ні	

Таблиця 2.6.

Аналіз напрямку «Запобігання, профілактика домашнього насильства»

	за весь 2022 рік	за 9 місяців 2023
4.1. Кількість кривдників, які перебували на профобліку у підрозділах Національної поліції у зв'язку із вчиненням ДН)	469	983
4.2. Чи проводиться у місті / громаді робота з профілактики ДН за координації уповноваженого структурного підрозділу та служби у справах дітей У тому числі:		
закладами освіти - з учасниками освітнього процесу	Ні	
закладами охорони здоров'я – з постраждалими особами, їх законними представниками	Ні	
центрами БПД – з клієнтами	Ні	

уповноваженими підрозділами поліції – з кривдниками та іншими підобліковими категоріями осіб	<i>Ні</i>
уповноваженими органами з питань пробації – з кривдниками	<i>Так</i>
<i>4.3. Чи організована довготривала інформаційно-просвітницька кампанія з формування нульової толерантності до насильства у місті / громаді</i>	<i>Ні</i>
Чи проводяться заходи в рамках Всесвітньої кампанії «16 днів проти насильства»	<i>Так</i>

Отримані дані дають нам змогу розробити рекомендації щодо системного забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії насильству в сім'ї.

2.3. Системне забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії насильству в сім'ї (потенціал соціологічної науки)

. На основі аналізу стану системи запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів та дослідження діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї нами були розроблені рекомендації щодо системного забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії домашньому насильству по кожному з 4 напрямів:

1. Забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства;
2. Захист і підтримка постраждалих осіб;
3. Притягнення кривдників до відповідальності та зміна насильницької моделі їх поведінки;

4. Запобігання, профілактика домашнього насильства.

1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.

З метою забезпечення виконання постанови КМУ № 658 в частині здійснення представником уповноваженого структурного підрозділу спільно із представниками центру соціальних служб, притулку для постраждалих осіб, мобільної бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, кризового центру, іншого закладу, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам, або фахівцем із соціальної роботи оцінки потреб особи (щодо соціальних послуг, притулку, медичної або психологічної допомоги) – закріпити повноваження щодо здійснення заходів у сфері запобігання та протидії ДН у положеннях про уповноважений структурний підрозділ і службу у справах дітей, а також у посадових інструкціях їх працівників релевантно розміру міста; обговорити питання щодо доцільності створення аналогічних підрозділів на рівні районів міста.

2. Забезпечити підготовку/ перепідготовку/ підвищення кваліфікації фахівців – організувати спеціальне навчання для: координатора, уповноважених осіб, членів координаційної ради, членів міжвідомчої робочої групи, надавачів різних видів послуг для постраждалих, працівників різних служб підтримки постраждалих осіб, фахівців, які проводять програми для кривдників. Створити базу даних фахівців, які пройшли підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації з питань запобігання та протидії домашньому насильству.

3. Розробити та затвердити План спільних дій, передбачити відповідне його фінансування.

4. Розробити, затвердити та запровадити у практику місцеві алгоритми/процедури дій та перенаправлень у випадках звернення постраждалої особи, отримання повідомлення від іншого суб'єкта взаємодії, отримання повідомлення від іншої особи, вчинення насильства стосовно

недієздатної особи, вчинення насильства стосовно дитини або за присутності дитини.

5. Розробити, видати та розповсюдити картку перенаправлення постраждалих із актуальною інформацією та щоквартальним оновленням даних.

6. Враховуючи загальну чисельність мешканців міста Чернігів в порівнянні з іншими територіальними громадами необхідно:

- створити спеціалізовані служби для осіб, постраждалих від ДН та ГЗН із чисельністю штатних одиниць, які зможуть забезпечити потреби даної громади та врахувати можливість надання послуг іншим громадам;
- розрахувати потребу у фінансуванні з місцевого бюджету;
- затвердити необхідну суму з міського бюджету у відповідній місцевій програмі;
- передбачити фінансування, затвержене у програмі, в місцевому бюджеті;
- надавати послуги іншим громадам за їх потребою з подальшим відшкодуванням.

2. ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.

1. Організувати скоординовану інформаційно-просвітницьку кампанію з формування нульової толерантності до насильства у громаді:

- організувати місцеву довготривалу інформаційно-просвітницьку кампанію, спрямовану на подолання хибних уявлень у стосунках, стереотипного мислення, насильницьких звичаїв, непропорційного впливу на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку;
- продовжувати здійснювати заходи із підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства;

- здійснювати заходи щодо вмотивування членів громади невідкладно повідомляти про випадки домашнього насильства та насильства стосовно дітей;
- заохочувати всіх членів громади, насамперед чоловіків і хлопців, до активного сприяння запобіганню домашньому насильству;
- продовжити проводити заходи в рамках Всесвітньої кампанії «16 днів проти насильства».

2. Залучити до просвітницької роботи та своєчасного виявлення випадків домашнього насильства, перенаправлення постраждалих осіб до відповідних служб для отримання комплексу соціально-психологічних послуг, громадських активістів з числа активних зацікавлених мешканців громади та представників об'єднань громадян, попередньо провівши спеціальне навчання цих осіб.

3. Забезпечити своєчасне виявлення та ефективне й етичне реагування на факти домашнього насильства, зокрема:

- підвищити ефективність міжвідомчої взаємодії за координації уповноваженого органу, зокрема, з питань своєчасності виявлення, документування, взаємоінформування, перенаправлення та належного реагування на факти домашнього насильства;
- виявляти та належним чином реагувати на факти порушення посадовими та службовими особами вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням особливих потреб та інтересів постраждалих з інвалідністю, вагітних жінок, осіб похилого віку, дітей та недієздатних осіб.

3. ЗАХИСТ І ПІДТРИМКА ПОСТРАЖДАЛИХ ОСІБ.

1. Забезпечити доступ до спеціалізованих послуг:

- створити в громаді Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства (з кризовою кімнатою);

- створити муніципальну мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства.

2. Підвищити якість надання послуг та забезпечення комплексності послуг постраждалим особам:

- організувати системне спеціалізоване навчання для фахівців, які працюють у сфері запобігання і протидії насильству, з питань міжвідомчої взаємодії та особливостей організації надання допомоги і послуг постраждалим особам;

- організувати спеціалізоване навчання для фахівців, які безпосередньо надають соціальні послуги особам, які постраждали від ДН, у т.ч. щодо особливостей надання допомоги постраждалим з числа: осіб похилого віку, дітей, людей з різними формами порушень та інвалідності (з вадами зору, слуху, особи з інтелектуальними та ментальними порушеннями тощо), недієздатні особи тощо;

- організувати спеціалізоване навчання для уповноважених осіб закладів освіти та охорони здоров'я щодо форм та ознак насильства, виявлення та реагування на випадки насильства над дітьми;

- створити та затвердити в рамках положень/процедур/алгоритмів дій механізм отримання зворотного зв'язку від постраждалих осіб щодо якості отриманих послуг;

- розробити алгоритми перенаправлень постраждалих осіб між суб'єктами взаємодії з врахуванням категорій постраждалих осіб, форм домашнього насильства, потреб постраждалих осіб та наявних в громаді послуг;

- розробити та застосувати місцеві процедури/алгоритми соціального захисту та перенаправлень у випадку вчинення насильства стосовно дитини або за присутності дитини (під час виявлення, розгляду

звернень і повідомлень про постраждалих дітей, забезпечення їх безпеки, а також надання необхідної допомоги з урахуванням потреб);

- впровадити в практику норми Закону щодо ідентифікації дітей-свідків домашнього насильства в якості осіб, які постраждали від домашнього насильства, що сприятиме збільшенню кількості виявлених постраждалих дітей та забезпеченню реалізації їх прав на отримання дієвого, невідкладного захисту та отримання відповідного комплексу послуг, а також забезпечуватиме зменшення шкоди від насильства, в т.ч. завадить процесам відтворення такими дітьми насильницьких моделей поведінки у майбутніх власних сім'ях;

- розглянути на засіданні координаційної ради питання щодо: 1) збору даних про випадки насильства та надання допомоги постраждалим особам; 2) функцій та завдань кожного суб'єкта взаємодії на території громади; 3) виявлення фактів насильства стосовно дітей закладами освіти та охорони здоров'я; їхню роль та місце в системі соціального захисту дитини від насильства;

- проаналізувати і вжити заходів для забезпечення доступності до послуг (інфраструктурна доступність приміщень та наявність спеціально підготовлених фахівців) для таких категорій населення як: особи похилого віку, діти, люди з різними формами інвалідності (з вадами зору, слуху, особи з інтелектуальними та ментальними порушеннями тощо), вагітні жінки, жінки з дітьми до 3-х років, недієздатні особи, іноземці.

4. Забезпечити збір даних про випадки насильства та надання допомоги постраждалим особам:

- узгодити дані від різних суб'єктів щодо кількості дітей, які отримали послуги як постраждалі від домашнього насильства, та кількості звернень щодо випадків домашнього насильства щодо дітей;

- налагодити систему збору даних та обміну інформацією між суб'єктами взаємодії, у тому числі стосовно ведення випадку постраждалої особи.

4. ПРИТЯГНЕННЯ КРИВДНИКІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЗМІНА ЇХ ПОВЕДІНКИ.

1. Провести додаткове навчання поліцейських, під час якого звернути особливу увагу на важливість:

- вміння ідентифікувати випадки домашнього насильства;
- проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства;
- якісного складання адміністративних протоколів за вчинення домашнього насильства;
- якісного збирання адміністративних матеріалів та доказової бази;
- небайдужого ставлення до кожного факту домашнього насильства, недоцільність спонукання постраждалих осіб до примирення з кривдником, неупередженого ставлення до постраждалих осіб та дотримання інших визначених законодавством засад запобігання та протидії домашньому насильству;
- якісної комунікації та взаємодії з постраждалими особами, розуміння психологічних особливостей постраждалої особи та специфіки роботи з даною категорією осіб;
- взаємодії з різними надавачами послуг для постраждалих осіб у громаді, особливості взаємодії з різними суб'єктами;
- застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству;
- складання оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінових заборонних приписів.

2. Напрацьовувати практику винесення термінових заборонних приписів поліцейськими та обмежувальних приписів суддями.

3. Забезпечити належну ідентифікацію дітей, які постраждали від домашнього насильства, у тому числі - дітей-свідків ДН усіма суб'єктами взаємодії.

4. Підвищити рівень обізнаності громадськості щодо можливості звернення у випадках домашнього насильства до центрів надання безоплатної

вторинної правової допомоги з роз'ясненням того, які саме послуги є можливість отримати постраждалим особам та які документи при цьому потрібні.

5. Активізувати роботу з Колегією адвокатів та місцевим Центром БВПД щодо підвищення компетентності адвокатів, які супроводжують випадки домашнього насильства.

6. Активізувати роботу із суддями щодо направлення кривдників на програми для кривдників; важливо, щоб у цілому такі програми почали свою роботу.

7. Проводити спільні заходи між поліцейськими (ДОП, ЮП, слідчі), прокурорами, суддями та адвокатами щодо юридичних аспектів притягнення кривдників адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства.

8. Проводити спільні навчальні та інформаційні заходи серед представників органів Національної поліції (зокрема, слідчих), суддів, прокурорів та адвокатів, з метою окреслення проблемних питань та пошуків шляхів їх вирішення.

Висновки до розділу 2

Результати емпіричного дослідження обумовлюють висновки другого розділу кваліфікаційної роботи:

1. Для дослідження діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї нами було проаналізована інформація Управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради за 2020 – 2023 рр. Отримані дані свідчать про зростання кількості звернень постраждалих від домашнього насильства: в 2020 році звернулось 2211 осіб, в 2021 році – 2256 постраждалих. В 2022 році зафіксовано 549 постраждалих, за 9 місяців 2023 року надійшло 1227 повідомлень щодо вчинення насильства в родинях. В 2020 році на обліку в органах Національної поліції перебувало 200 чоловіків та 74 жінки, в 2021 році кількість чоловіків зросла до 449 осіб, кількість жінок, навпаки, зменшилась до 67. В 2022 році на обліку перебувало 407 чоловіків та 62 жінки. Протягом 2023 року на обліку в органах Національної поліції з причини вчинення насильства в сім'ї перебуває 857 чоловіків та 164 жінки.

2. Для здійснення аналізу стану системи запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів нами були визначені основні його напрямки: 1) забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства; 2) захист і підтримка постраждалих осіб; 3) притягнення кривдників до відповідальності та зміна насильницької моделі їх поведінки; 4) запобігання, профілактика домашнього насильства.

3. На основі аналізу стану системи запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів та дослідження діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї нами були розроблені рекомендації щодо системного забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії домашньому насильству.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Домашнім насильством, згідно законодавства України, є дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного характеру між членами сім'ї. Насильство над жінками виражається в побитті, зґвалтуванні, сексуальному рабстві й торгівлі людьми; морально-етичних приниженнях (погрози, словесні образи, принизливе ставлення, ігнорування тощо), а також обмеження у їжі, фінансовому забезпеченні їх інтересів, можливості вільно спілкуватися з оточуючими (друзями, сусідами, колегами по службі), можливості вільно обирати спосіб проведення вільного часу тощо. Патерни циклу насильства різні, але завжди повторюються, нарощуючи силу й частоту. Етапність процесу насильства можна охарактеризувати його циклічністю та здатністю до повторення.

2. Домашнє насильство призводить до таких особистісних змін як депресія, замкнутість, високий рівень тривожності, зниження рівня самооцінки, страхи (партнера, темряви, чоловіків, нестандартних ситуацій тощо). Будь-який вид насильства, як правило, актуалізує весь спектр переживань (страх, самотність, вина). Для «жертв» насильства особливо характерною є заборона на прояв емоцій. Це стосується не тільки негативних емоцій, а й позитивних переживань, виявляти які, на їхню думку, по-перше, «не пристойно», по-друге, згодом їх стає так мало, що вони взагалі не помічаються жінкою. У клінічній практиці добре відомо: неодмінні наслідки витіснення почуттів – різноманітні особистісні та соматичні розлади. Симптоми, які спостерігаються у людей, які переживали насильство в сім'ї, відповідають симптомам посттравматичного стресового розладу.

3. Правові засади запобігання та протидії насильству над жінками та домашньому насильству в Україні складаються з міжнародного та національного нормативно-правового підґрунтя. Міжнародні стандарти є основою національного законодавства України у названій сфері. правовою основою боротьби з цим явищем є також масив міжнародних актів,

спрямований на усунення дискримінації. Для створення дієвого національного законодавства важливо враховувати позитивні практики інших країн щодо протидії домашньому насильству, брати до уваги рекомендації міжнародних організацій.

4. Для дослідження діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї нами було проаналізована інформація Управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради за 2020 – 2023 рр. Отримані дані свідчать про зростання кількості звернень постраждалих від домашнього насильства: в 2020 році звернулось 2211 осіб, в 2021 році – 2256 постраждалих. В 2022 році зафіксовано 549 постраждалих, за 9 місяців 2023 року надійшло 1227 повідомлень щодо вчинення насильства в родинях. В 2020 році на обліку в органах Національної поліції перебувало 200 чоловіків та 74 жінки, в 2021 році кількість чоловіків зросла до 449 осіб, кількість жінок, навпаки, зменшилась до 67. В 2022 році на обліку перебувало 407 чоловіків та 62 жінки. Протягом 2023 року на обліку в органах Національної поліції з причини вчинення насильства в сім'ї перебуває 857 чоловіків та 164 жінки.

Для здійснення аналізу стану системи запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів нами були визначені основні його напрямки: 1) забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства; 2) захист і підтримка постраждалих осіб; 3) притягнення кривдників до відповідальності та зміна насильницької моделі їх поведінки; 4) запобігання, профілактика домашнього насильства.

5. На основі аналізу стану системи запобігання та протидії домашньому насильству в м. Чернігів та дослідження діяльності суб'єктів соціальної роботи щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї нами були розроблені рекомендації щодо системного забезпечення ідентифікації, запобігання та протидії домашньому насильству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 5, ст. 35.
2. Про соціальні послуги: Закон України від 07 січня 2018 року № 2229- Відомості Верховної Ради України. 2018. № 45, ст. 358.
3. Декларації ООН «Про викорінення насильства по відношенню до жінок» (A/48/629/48/104)
4. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова Кабінету міністрів України від 22.08.2018 року № 658. 2018. ст. 16
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011 р.// Офіц. Вісник України. 2014. 189 с.
6. Аніщук Н. В. Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз. Автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Нац. ун-тет «Одеська юридична академія». Одеса, 2018. 36 с.
7. Альманах інноваційних технологій: практика та перспективи. За загальною редакцією доктора юридичних наук К. Б. Левченко. К., «Юрисконсульт», 2017-2018. 84 с.
8. Бондаровська В. Методичні матеріали для фахівців, які безпосередньо працюють з потерпілими від домашнього насильства. К.: РОЗРАДА, 2018
9. Блаклок Н. Насильство в родині: робота з жертвами // Огляд сучасної психології. 2021. Вип. 2 (10). С. 33–39.
10. Веселовська М., Шишлова Н.. Я жінка, я боюся? Як захиститись від насильства. Київ. 2002. С. 35

11. Гендерні проблеми очима студентства: Аналітична доповідь / Л. Гусякова, І. Даниленко, О. Плахотнік, М. Сухомлин. Харків: Райдер, 2019. 64 с.
12. Джеймс Джилліген Запобігання насильству/ Пер. з англ.. В. В. Штенгелов. К.: Сфера, 2004. 168 с.
13. Дискримінація щодо жінок: Конвенція і Комітет. Виклад фактів / Харківська правозахисна група. Харків, 2014. 64 с.
14. Домашнє насильство в Україні: наук. звіт / Правозахисники Міннесоти; С. Бенуелл, Е. Барклай, Е. Дьюбан, Р. Філліпс. США, 2020. 52 с.
15. Дмитренко М. І., Тропін М. В., Власов П. О. Попередження насильства у сім'ї: Метод. рекомендації. Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2011. 56 с.
16. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. І. Д. Звереві. К., Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
17. Е. Г. Круг та інші (2002). Доповідь про ситуацію в світі: насильство та його вплив на здоров'я. Женева, Всесвітня організація охорони здоров'я.
18. Європейська конвенція про захист прав та основних свобод людини 1950 // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. : Українська енциклопедія, 1998.
19. Єжі Меллібруда Обличчя насильства. Матеріали з проблеми попередження насильства. К.: Вид-во "Ранок", 2013. 376 с.
20. Збірник доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Гендерні перетворення в Україні: осмислюючи стратегію і тактику» / Упорядн. О. Плахотнік, Л. Гусякова. Х. : Райдер, 2019. 120 с.
21. Кальницька К. О. Особливості соціально-психологічної роботи з жінками, жертвами насильства в сім'ї / К. О. Кальницька // Соціальна робота як чинник гуманізації суспільного буття: Український та міжнародний досвід: Тези доповідей та виступів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 3-4 грудня 2010 року): Чернігів : ЧДІЕУ, 2011. С. 114-120.

22. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. 7-е междунар. изд. Харьков ; Минск, 2000. С. 522—527.
23. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л. Соціально-психологічні аспекти проблеми насильства : Навч.-метод. посіб. К., 2013. 343 с.
24. Марценюк Тамара Соціологічні дослідження домашнього насильства: методологічні засади: [препринт] // Міжнародна конференція «Збирання даних у сфері насильства щодо жінок та домашнього насильства: назустріч вимогам Стамбульської конвенції», Київ, 3—4 вересня 2015 року. К., 2015. С. 1—11.
25. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству [Монографія] / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, В. В. Муранєва та ін. / За заг. ред. А. О. Галай. К.: КНТ, 2014. 160 с.
26. Насильство в сім'ї // Юстиція відкрита для людей. 2018. №5. С. 3
27. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246 с.
28. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. К. : Аконіт, 2013. Т. 2. 926 с.
29. Нормативно-законодавче забезпечення гендерної рівності в Україні: Посібник для державних службовців, представників органів місцевого самоврядування та ЗМІ. Харків: Райдер, 2017. 56 с.
30. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка/ С. С. Пальчевський. К. : Кондор, 2015. 506 с.
31. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок: модель, особливості, перспективи / Я. І. Бордіян, Т. В. Журавель, О. Л. Кулаковська та ін. К.: «ВБ «Калита», 2017. 98 с.
32. Політологічний енциклопедичний словник / ред.-упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., доп. і перероб. К. : Генеза, 2014. 736 с.

33. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї: Навч. посіб. / За заг. ред. О.М. Джужі, І.В. Опришка, О.Г. Кулика. К.: Національна академія внутрішніх справ України. 2015.
34. Проблема насильства в українських сім'ях. Соціологічне опитування / За ред. С. О. Павлиш. К., Запоріжжя: Друкарський світ, 2010. 52 с.
35. Піскалова М., Синельников О. Анатомія насильства // Соціальному працівникові про проблему домашнього насильства / Укл. Є. Потапова, О. Синельников. Х.: Проспект, 2011. 378 с.
36. Ромек В. Г., Конторович В. А., Крукович Є. І. Психологічна допомога в кризових ситуаціях. К., 2015.
37. Савчук О. М. Соціально-психологічна корекція стану співзалежних жінок, які зазнали насильства в сім'ї : автореф. дис... канд. психол. наук: спец. 19.00.05"Соціальна психологія; психологія соціальної роботи" / О. М. Савчук. К., 2015. 20 с.
38. Скорупская А. Интервенционная программа для виновников домашнего насилия / А. Скорупска, Д. Сковроньски. Львов : Центр "Дорога", 2007. 108 с.
39. Сквірський І. О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення / І. О. Сквірський // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 35. К.: Інст держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2017. С. 295–297.
40. Степовик В. Здорова та сім'я, де немає насильства // Поліція України / В. Степовик. К., 2017. № 6. 8 с.
41. Сухомлин М. І. Посібник для журналістів-практиків "Гендерний погляд". Харків: Райдер, 2019. 160 с.
42. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти / За заг. ред. Олени Кочемировської. ФОП Клименко Ю. Я., 2010. 372 с.

43. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник. (в двох томах) Том 1. / За загальною редакцією Бандурки О.М., Левченко К.Б., Трубавіної І.М. К.: Україна, 2021. 315 с.
44. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник / [уклад. : Т. Д. Кочубей, О. М. Бойко]. Умань : ФОП Жовтий О.В., 2016. 278.
45. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник у двох томах. Том 2./ Кол.авт.: О. М. Бандурка, О. І. Бандурка, В. О. Брижик та ін.; за аг. редакцією Бандурки О. М., Левченко К. Б., Трубавіної І. М. Х.: Права людини, 2013. 204 с.
46. Український шлях до гендерної рівності: Збірник матеріалів по проекту. Харків: Райдер, 2016. 44 с.
47. Український шлях до гендерної рівності: Збірник матеріалів по проекту. Частина 2. Харків: Райдер, 2017. 28 с.
48. Христова Г. О., Кочеміровська О. О. Позитивні дії в механізмі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: міжнародний досвід та українські перспективи. Харків: Райдер, 2020. 200 с.
49. National Hotlines and Help for Victims: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.ovw.usdoj.gov/hotnum.htm>.
50. About Office on Violence Against Women: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.ovw.usdoj.gov/overview.htm>.].
51. Butzer D., Bronfman L.M., Stipak B. The Role of Police in combating Domestic Violence in the United States: a Case study of the Domestic Violence reduction unit, Portland Police Bureau / David Butzer, Lois Martin Bronfman, Brian Stipak URL: Режим доступу: <https://www.ncjrs.gov/policing/role161.htm>
52. Susan Brownmiller. Against Our Will. Men, Women and Rape. – New York: Simon & Schuster, 1975. 472 p.
53. WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: summary report of initial results on prevalence, health outcomes and women's responses. Geneva, World Health Organization, 2005.

54. Walker L. E. *The battered woman*. New York : Harper & Row, 1979
55. Zaidi, L. Y., Knutson J. F., Mehm J. G. Transgenerational patterns of abusiveparenting: analog and clinical tests. *Aggressive behavior*, 15, 1989, p. 137–152.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А

Додаток
до листа управління у справах сім'ї, молоді та спорту
Чернігівської міської ради

**Інформація управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради
про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за 2020 рік**

1	Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	2	дітей	3	жінок	4	чоловіків	5	Кількість осіб, направлених на корекційні програми	6	жінок	7	чоловіків	8	Кількість осіб, які пройшли корекційні програми	9	Кількість винесених офіційних попереджень	10	Кількість винесених захисних приписів	11	Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї	12	жінок	13	чоловіків	14	дітей	15	жінок	16	чоловіків	17	Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї	18	3 нх кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду	19	Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї	20	Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги	21	Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними	22	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини
2211	4	2133	74							274	74	200								274	74	200								38	4	132										141	

Начальник управління

А. ДЕРИЗЕМЛІЯ

ДОДАТОК Б

Долагодок
до листа № 01-12/09 від 05.01.2022
управління у справах сім'ї,
молоді та спорту Чернігівської міської ради

**Інформація управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради
про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за VI квартал 2021 рік**

1	Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду		2	дітей	3	жіннок	4	чоловків	5	Кількість осіб, направлених на корекційні програми	6	жіннок	7	чоловків	8	Кількість осіб, які пройшли корекційні програми	9	Кількість винесених офіційних попереджень	10	Кількість винесених захисних приписів	11	Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї	3 з них		12	жіннок	13	чоловків	14	дітей	15	жіннок	16	чоловків	17	Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї	18	3 з них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду	19	Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї	20	Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги	21	Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними	22	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини від насильства в сім'ї
2256	4	2066	186																		516			67	449														35	3	124				144	

Заступник начальника управління

Валерій СЕМЕНЕЦЬ

ДОДАТОК В

Додаток
до листа № 01-12/12 від 06.01.2023
управління у справах сім'ї,
молоді та спорту Чернігівської міської ради

Інформація управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за 4 квартали 2022 року

Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	з них надійшли від			з них		Кількість осіб, які пройшли корекційні програми	Кількість винесених офіційних попереджень	Кількість винесених захисних приписів	Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї	з них				Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї)	з них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду	Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї)	Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги	Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини від насильства в сім'ї	Копії, витрачені на реалізацію заходів з питань попередження насильства в сім'ї (грн.)		
	дітей	жінок	чоловіків	жінок	чоловіків					чоловіків	жінок	дітей	чоловіків								жінок	чоловіків
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
549	4	483	62						1	469	62	407				14	1	202				321

Начальник управління

Андрій ДЕРИЗЕМЛЯ

Додаток
до листа № 01-12/506 від 06.10.2023
управління у справах сім'ї,
молоді та спорту Чернігівської міської ради

Інформація управління у справах сім'ї, молоді та спорту міської ради про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за III квартал 2023 року

Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22																		
з них надійшли від	дітей	Кількість осіб, направлених на корекційні програми		жінки	Кількість осіб, які пройшли корекційні програми	Кількість винесених офіційних попереджень	Кількість винесених захисних приписів	Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї	з них			жінки	чоловіків	Кількість сімей, занесених до Банку життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї	З них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду			Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї	Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги	Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав людини від насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	1227	24	1073	137	1021	164	857	29	3	193	8	338							
		з них надійшли від							жінки	чоловіків	жінки				чоловіків	жінки	чоловіків																	жінки	дітей	чоловіків	жінки	дітей	жінки	чоловіків
		жінки	чоловіків																																					

Заступник начальника управління

Валерій СЕМЕНЕЦЬ

ДОДАТОК Г